

Briselē, 20.7.2021.
SWD(2021) 724 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

**2021. gada ziņojums par tiesiskumu
Valstu sadaļa - tiesiskuma situācija Rumānijā**

Pavaddokuments dokumentam

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2021. gada ziņojums par tiesiskumu - Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} -
{SWD(2021) 715 final} - {SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} -
{SWD(2021) 718 final} - {SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} -
{SWD(2021) 721 final} - {SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

KOPSAVILKUMS

Komisija, izmantojot sadarbības un pārbaudes mehānismu (SPM) kā būtisku satvaru progresa uzraudzībai attiecīgajās jomās, seko līdzi tiesu sistēmas un pretkorupcijas reformām, kas Rumānijā īstenotas laikā pēc 2007. gada, kad tā pievienojās ES. SPM turpina darboties paralēli tiesiskuma mehānismam, kurā Rumānija ir neatņemama sastāvdaļa tāpat kā jebkura cita dalībvalsts līdz visu kritēriju apmierinošai izpildei.

Valdība ierosina reformas, kuru mērķis ir kļiedēt bažas, ko rada 2017.–2019. gada grozījumi tiesu sistēmu regulējošajos tiesību aktos, un kuras saņēmušas kritiku par to negatīvo ietekmi uz tiesu sistēmas neatkarību, kvalitāti un efektivitāti. Eiropas Savienības Tiesa savā 2021. gada 18. maija prejudiciālajā nolēmumā ir izskatījusi vairākus šo reformu aspektus un apstiprinājusi šīs bažas, jo īpaši attiecībā uz Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļu. Parlamentā tiek izskatīts tiesību akta projekts par šīs nodaļas likvidēšanu. Ir uzsākta likumdošanas procedūra, lai grozītu tiesu sistēmu regulējošos tiesību aktus. Cilvēkresursu trūkumu ir pastiprinājis tas, ka netiek pieņemti darbā jauni miertiesneši, kā arī ievrojams skaits miertiesnešu ir aizgājuši pensijā. Šis trūkums ir palielinājis spiedienu uz miertiesnešiem, ietekmējot tiesu sistēmas kvalitāti un efektivitāti.

Korupcijas apkarošanas iestāžu sistēma ir visaptveroša, taču, lai nodrošinātu tās lietderīgumu, būs nepieciešama ilgtspējīga politiskā griba no valdības puses. Galvenā prioritāte ir jaunas pretkorupcijas stratēģijas pieņemšana 2021.–2025. gadam. Izmeklēšanas rezultativitāte un sankciju piemērošana vidēja un augsta līmeņa korupcijas jomā ir uzlabojusies atbilstoši iepriekšējiem sasniegumiem. Valsts pretkorupcijas direktorāts ir sasniedzis labākus rezultātus, lai gan 2017.–2019. gada grozījumi tiesu sistēmu regulējošajos tiesību aktos joprojām ir galvenais šķērslis tā sekmīgai darbībai. Joprojām ir nepieciešami grozījumi kriminālkodeksos. Tā kā nav stabilu likumdošanas un politikas risinājumu saistībā ar Konstitucionālās tiesas lēmumiem, arvien pieaug šķēršļi un juridiskā nenoteiktība korupcijas apkarošanas jomā. Plašāka iestāžu sadarbība saistībā ar 2020. gada vēlēšanām varētu iezīmēt pieejas maiņu attiecībā uz ievēlēto amatpersonu profesionālo godprātību. Atsavinātu līdzekļu pārvaldības aģentūra joprojām darbojas pilnībā, un interešu konflikta novēršanas elektroniskā sistēma *PREVENT* tiek izmantota rezultatīvi.

Ir ieviestas tiesiskās garantijas mediju brīvībai un plurālismam. Tomēr joprojām pastāv bažas par esošā tiesiskā regulējuma ieviešanu un piemērošanu, jo īpaši attiecībā uz piekļuvi informācijai. Valsts audiovizuālo mediju padomei joprojām trūkst resursu, lai pilnībā veiktu tās uzdevumus, un tās darbību ir ietekmējušas vairāku tās locekļu pilnvaru termiņu beigas. Mediju īpašumtiesību pārredzamība joprojām ir nepilnīga. Mediji var būt pakļauti politiskam spiedienam, jo īpaši, ja to ieņēmumi ir atkarīgi no valsts reklāmas. Joprojām tiek ziņots par tiesvedības procesiem par neslavas celšanu pret pētnieciskajiem žurnālistiem. Covid-19 pandēmijas kontekstā mediji saņēma atbalstu, izmantojot līdzekļus, kas piešķirti valdības mediju kampaņām ar mērķi novērst Covid-19 izplatību.

Joprojām pastāv bažas par tiesību aktu stabilitāti un paredzamību, jo tiesību akti tiek bieži mainīti un rezultātā iegūtie tiesību akti var būt pretrunīgi, kā arī bažas par ietekmes novērtējumu ierobežotu izmantošanu. Pēc 2019. gada maija referenduma netika pieņemti nozīmīgi valdības ārkārtas rīkojumi tiesiskuma jomā. Covid-19 pandēmijas kontekstā ir izziņots trauksmes stāvoklis, nodrošinot pastiprinātu parlamentāro uzraudzību. Pēc Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija nolēmuma par vairākiem tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu aspektiem Konstitucionālā tiesa 2021. gada 8. jūnijā pasludināja spriedumu, kas rada nopietnas bažas, jo tajā apšaubīts ES tiesību aktu pārākuma princips. Tiesību akti par

asociācijām un fondiem tika grozīti 2020. gadā, lai samazinātu birokrātisko slogu nevalstiskajām organizācijām (NVO).

Sadarbības un pārbaudes mehānisms (SPM) tika izveidots 2007. gadā līdz ar valsts iestāšanos Eiropas Savienībā kā pārejas pasākums ar mērķi sekmēt Rumānijas pastāvīgo darbu tiesu sistēmas reformēšanā un korupcijas aktīvākā apkarošanā¹. Atbilstīgi lēmumam par mehānisma izveidi un atbilstīgi tam, kā uzsvērusi Padome, SPM darbība tiks izbeigta, kolīdz būs apmierinoši izpildīti visi Rumānijai piemērojamie kritēriji. Komisija savos 2017. gada janvāra ziņojumos pieņēma visaptverošu novērtējumu par Rumānijas progresu desmit SPM darbības gadu laikā. Komisija arī aprakstīja ceļu uz mehānisma darbības slēgšanu, pamatojoties uz 12 galvenajiem galīgajiem ieteikumiem, kuru izpilde nodrošinātu SPM mērķu īstenošanu, ja vien izpildei nepieciešamās darbības nemaina progresu gaitu. 2018. gada novembra ziņojumā tika secināts, ka ar veiktajām darbībām ir aizkavēts progress vai arī tās likušas apšaubīt progresu neatgriezeniskumu, un ka nepieciešams sniegt atbalstu papildu ieteikumos. Komisijas jaunākajā SPM ziņojumā, kas tika pieņemts 2021. gada jūnijā, novērtēts progress attiecībā uz divpadsmit 2017. gada janvāra ieteikumiem un astoņiem 2018. gada novembra papildu ieteikumiem. Ziņojumā secināts, ka kopš pēdējā 2019. gada SPM ziņojuma situācijā saistībā ar SPM kritēriju parametriem ir vērojamas skaidras pozitīvas tendences, kā arī atzinīgi vērtēts fakts, ka 2021. gadā tika dots jauns spēcīgs impulss reformām un novērstā 2017.–2019. gada periodā piedzīvotā progresu aizkavēšana. Tā rezultātā ir novērots progress attiecībā uz visiem atlikušajiem SPM ieteikumiem, un daudzi no tiem ir virzībā uz izpildi, ja progress saglabāsies nemainīgs².

I. TIESU SISTĒMA

Rumānijas tiesu sistēmu veido četru instanču — gan civillietu, gan militārās — tiesas: pirmās instances apgabaltiesas, vispārējās jurisdikcijas un specializētie tribunāli, apelācijas tiesas³ un Augstākā kasācijas tiesa. Augstākā kasācijas tiesa iztiesā pirmās instances un pārsūdzētas krimināllietas, kas attiecas uz noteiktām personu kategorijām⁴, kā arī noteiktas pārsūdzētas civillietas un administratīvās lietas. Viens no šīs tiesas būtiskajiem uzdevumiem ir nodrošināt, lai pārējās tiesas vienoti interpretētu un piemērotu tiesību aktus. Tiesnešu augstāko padomi, kuras pienākums ir garantēt tiesu varas neatkarību, veido divas nodaļas: Tiesnešu nodaļa un Prokuroru nodaļa. Katras nodaļas ekskluzīvā kompetencē ietilpst tiesnešu un prokuroru nolīgšana darbā un viņu karjeras pārvaldība, un katra no abām nodaļām darbojas kā disciplinārtiesā, izskatot disciplinārlietas. Prokuratūras darbu vada Augstākajai kasācijas tiesai piederīgās prokuratūras ģenerālprokurors. Prokuratūra ietver specializētas struktūras, kurām ir īpaša jurisdikcija un organizācija, proti, Valsts pretkorupcijas direktorātu (*Direcția Națională Anticorupție, DNA*) un Organizētās noziedzības un terorisma noziegumu izmeklēšanas un apkarošanas direktorātu (*Direcția de Investigare a Infracțiunilor de*

¹ Saskaņā ar Ministru padomes 2006. gada 17. oktobra secinājumiem (13339/06) mehānisms tika izveidots ar Komisijas 2006. gada 13. decembra lēmumu (C(2006) 928).

² Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final.

³ Apelācijas tiesas iztiesā pārsūdzētus zemākas instances tiesu pieņemtos spriedumus gan pirmajā instancē (sarežģītākas lietas), gan otrajā instancē.

⁴ Augstākās kasācijas tiesas Krimināllietu nodaļa kā pirmās instances tiesa izskata tādu noziedzīgu nodarījumu lietas, ko izdarījuši senatori, deputāti vai Eiropas Parlamenta deputāti no Rumānijas, valdības locekļi, Konstitucionālās tiesas tiesneši, Tiesnešu augstākās padomes locekļi, Augstākās kasācijas tiesas tiesneši un Augstākajai kasācijas tiesai piederīgās prokuratūras prokurori.

Criminalitate Organizată și Terorism, DIICOT), ko vada galvenie prokurori, un kopš 2018. gada arī Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļu (*Section for the Investigation of Offences in the Judiciary, SIIJ*)⁵. Darbojas arī militārās prokuratūras. Ģenerālprokuroru un specializēto struktūru *DNA* un *DIICOT* galvenos prokurus iecel Republikas prezidents pēc tieslietu ministra ierosinājuma un pēc tam, kad Tiesnešu augstākā padome ir sniegusi nesaistošu atzinumu⁶. Rumānija ir iesaistīta Eiropas Prokuratūrā. Rumānijas Valsts Advokātu asociāciju savienība ir valsts nozīmes juridiskā persona, kuru veido 41 Rumānijas advokatūra. Konstitucionālās tiesas pienākums ir pārbaudīt tiesību aktu atbilstību Konstitūcijai un atrisināt ar Konstitūciju saistītas domstarpības starp publiskajām iestādēm.

Neatkarība

Tiesu varas neatkarības uztvere ir vidēja, un tā plašākas sabiedrības vidū ir ievērojami uzlabojusies salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Tiesu varas neatkarības uztveres līmenis plašākas sabiedrības vidū tagad ir vidējs (51 %), pieaugot no 37 % 2020. gadā⁷. Uzņēmumu vidū tiesu varas neatkarības uztveres līmenis aizvien ir vidējs (45 %), bet te vērojams samazinājums par 8 procentpunktiem salīdzinājumā ar 2020. gadu⁸. Tā kā viens no biežāk minētajiem iemesliem tam, kāpēc plašākā sabiedrībā tiek uzskatīts, ka tiesu varas neatkarība ir nepietiekama, joprojām ir valdības un politiķu iejaukšanās vai to radītais spiediens, pirmais bažu cēlonis uzņēmumu vidū ir iejaukšanās vai spiediens saistībā ar ekonomiskām vai citām konkrētām interesēm⁹.

Tiek izskatīti 2017.–2019. gada grozījumi tiesu sistēmu regulējošajos tiesību aktos. Tiesu sistēmu regulējošie tiesību akti, kas grozīti laikā no 2017. līdz 2019. gadam, nosaka miertiesnešu statusu un tiesu sistēmas un Tiesnešu augstākās padomes organizāciju¹⁰. Šie tiesību akti ir būtiski miertiesnešu neatkarībai un tiesu iestāžu sekmīgai darbībai. Joprojām spēkā esošie tiesu sistēmu regulējošie tiesību akti grozījumi būtiski ietekmēja tiesu sistēmas neatkarību, kvalitāti un efektivitāti¹¹. Tika konstatētas būtiskas problēmas, jo īpaši saistībā ar Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļas (*SIIJ*) izveidi, tiesnešu un prokuroru civiltiesiskās atbildības sistēmu, priekšlaicīgas pensionēšanās shēmām, profesionālās darbības uzsākšanu, kā arī augsta līmeņa prokuroru statusu un iecelšanu¹². Kā

⁵ Apelācijas tiesām piederīgās prokuratūras vada ģenerālprokurori, un tribunāliem un apgabaltiesām piederīgās prokuratūras vada pirmie prokurori.

⁶ Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļas galveno prokuroru iecel saskaņā ar īpašu procedūru, kurā piedalās tikai Tiesnešu augstākās padomes locekļi.

⁷ 48. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā. Tiesu varas neatkarības uztveres līmeni iedala šādās kategorijās: ļoti zems (tiesu sistēmas neatkarību kā diezgan lielu un ļoti lielu uzver mazāk nekā 30 % respondentu), zems (30–39 %), vidējs (40–59 %), augsts (60–75 %), ļoti augsts (vairāk nekā 75 %).

⁸ 50. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁹ 49. un 51. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

¹⁰ Rumānijas Likums Nr. 303/2004 par tiesnešu un prokuroru statusu, Likums Nr. 304/2004 par tiesu organizāciju un Likums Nr. 317/2004 par Tiesnešu augstāko padomi.

¹¹ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final; 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 3. lpp. norādīts, ka 2018.–2019. gada tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu ilgā īstenošana rada aizvien lielāku un ilgstošu nenoteiktību saistībā ar tiesu sistēmas darbību kopumā un atsevišķiem miertiesnešiem, jo īpaši attiecībā uz viņu neatkarību, stāvokli un karjeru.

¹² 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 5. lpp. Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final.

minēts 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu un 2021. gada SPM ziņojumā¹³, grozīto tiesību aktu īstenošana praksē drīz apstiprināja bažas, un turpmākajos gados ir radušās jaunas problēmas. Grozītajiem tiesību aktiem joprojām esot spēkā, saglabājas bažas saistībā ar negatīvo ietekmi uz tiesu sistēmas darbību. Konkrēti, *SIJ* aizvien darbojas, un joprojām pastāv nopietnas bažas par nodaļas darbību¹⁴, kaut arī pēdējā gada laikā tā ir bijusi mazāk aktīva. 2020. gada 30. septembrī toreizējais tieslietu ministrs iesniedza sešu mēnešu sabiedriskajai apspriešanai tekstu projektus visaptverošiem grozījumiem tiesu sistēmu regulējošajos tiesību aktos¹⁵. Saskaņā ar tieslietu ministra teikto tiesību aktu projekti tika izstrādāti pēc Eiropas Komisijas SPM ziņojuma, *GRECO* ziņojumu un Venēcijas komisijas atzinumu prasību analīzes. Tiesību aktu projektu izvirzītais mērķis ir novērst 2017.–2019. gada grozījumu negatīvo ietekmi un ierosināt risinājumus daudzām SPM ziņojumos konstatētajām problēmām, jo īpaši attiecībā uz *SIJ* likvidēšanu, prokuroru profesionālās neatkarības pakāpes paaugstināšanu, atceļot 2018. gadā grozītos tiesību aktus, kā arī attiecībā uz miertiesnešu civiltiesisko atbildību, miertiesnešu vārda brīvības ierobežojumiem un procedūrām prokuroru iecelšanai vadošos amatos un atstādināšanai no tiem. 2021. gada janvārī valdība pieņēma memorandu, kurā atspoguļota politiskā apņemšanās rīkoties saistībā ar visiem neīstenotajiem SPM ieteikumiem. Memorandā izklāstītie plāni ietver tiesību akta projektu, ar ko atceļ Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļas (*SIJ*) darbību un grozījumus tiesu sistēmu regulējošajos tiesību aktos — abi šie pasākumi ir tieši saistīti ar SPM ieteikumiem. Sabiedriskās apspriešanas beigās un pēc vairākām debašu kārtām ar tiesu iestādēm 2021. gada 29. martā pašreizējais tieslietu ministrs nosūtīja trīs grozīto tiesību aktu projektus Tiesnešu augstākajai padomei, lai saņemtu atzinumu. Tieslietu ministrs apņēmas nosūtīt tiesību aktu projektu Venēcijas komisijai atzinuma sniegšanai, vienlaikus nosūtot tos parlamentam. Ir svarīgi, lai šīs tiesību aktu izmaiņas nodrošinātu tiesu varas neatkarību saskaņā ar ES tiesību aktiem, kā arī ņemot vērā Eiropas Padomes ieteikumus. Svarīgs notikums ir Eiropas Savienības Tiesas (EST) 2021. gada 18. maija spriedums, kura ietvaros tika izskatīti vairāki tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu noteikumi, ņemot vērā LES 2. pantu un 19. panta 1. punktu un SPM lēmumu, jo īpaši attiecībā uz *SIJ* un *ad interim* iecelšanu vadības jeb vadošos amatos Tiesu inspekcijā, kā arī tiesnešu personisko atbildību tiesas kļūdas rezultātā¹⁶. Eiropas Savienības Tiesa arī atgādināja, ka dalībvalsts nevar grozīt savus tiesību aktus, jo īpaši attiecībā uz tieslietu organizāciju, tādā veidā, kas var pazemināt tiesiskuma kā vērtības aizsardzību¹⁷.

Parlamentā tiek apspriests atsevišķs tiesību akta projekts, kura mērķis ir likvidēt Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļu (*SIJ*). Tiesību akta projekts tika publicēts Tieslietu ministrijas tīmekļa vietnē 2021. gada 4. februārī. 2021. gada 11. februārī Tiesnešu augstākā padome izdeva negatīvu atzinumu par tiesību akta projektu, apgalvojot, ka ir nepieciešamas papildu garantijas, lai aizsargātu miertiesnešus no potenciāli

¹³ Turpat, 3. lpp.

¹⁴ Jo īpaši saistībā ar atturošo ietekmi jeb iedarbību uz tiesnešiem un prokuroriem (Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija spriedums apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația "Forumul Judecătorilor din România" un citi*, 219. punkts).

¹⁵ Sk. 10. zemsvītras piezīmi.

¹⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija spriedums apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația "Forumul Judecătorilor din România" un citi*, 179.–241. punkts.

¹⁷ Turpat, 162. punkts. Sk. arī Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 20. aprīļa spriedumu lietā *Repubblika v Il-Prim Ministru*, C-896/19, 64. punkts.

ļauņprātīgas izmeklēšanas saistībā ar korupciju¹⁸. Valdība 18. februārī pieņēma tiesību akta projektu, nemainot to, un nosūtīja to parlamentam. 2021. gada 24. martā Deputātu palāta pieņēma minēto tiesību akta projektu, bet pievienoja noteikumus, kas, pēc tās domām, ir nepieciešami, lai aizsargātu miertiesnešus pret ļauņprātīgu izmeklēšanu saistībā ar korupciju, ierosinot, ka ar korupciju saistītu noziedzīgu nodarījumu gadījumos pieprasījums apstiprināt nosūtīšanu tiesai vispirms jāizskata Tiesnešu augstākajai padomei¹⁹. Šo priekšlikumu bargi kritizēja pilsoniskā sabiedrība, liela daļa tiesu iestāžu, kā arī Tiesnešu augstākā padome²⁰, jo tika uzskatīts, ka tas varētu ierobežot miertiesnešu pārskatatbildību. Tiesību akta projekts tagad tiek apspriests Senātā, kas darbojas kā lēmējpalāta. 2021. gada 29. martā tieslietu ministrs pieprasīja Venēcijas komisijai atzinumu par tiesību akta projektu un jo īpaši par papildu garantijām, lai nodrošinātu atbilstību Eiropas Padomes standartiem. Venēcijas komisija savā 2021. gada 5. jūlija atzinumā atzinīgi vērtēja Rumānijas nodomu likvidēt *SIIJ* un atjaunot specializēto prokuratūru, piem., *DNA* un *DIICOT*, kompetenci, taču ieteica atcelt Deputātu palātas ierosinātos grozījumus²¹. Eiropas Savienības Tiesa savā 2021. gada 18. maija spriedumā attiecībā uz *SIIJ* nolēma, ka tiesību aktiem, ar kuriem izveido šādu specializētu nodaļu, jābūt pamatotiem ar objektīvām un pārbaudāmām prasībām, kas saistītas ar tiesvedības pareizu norisi, jānodrošina, ka šo nodaļu nevar izmantot kā tiesnešu un prokuroru darbības politiskās kontroles instrumentu un ka nodaļa īsteno savu kompetenci saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas prasībām²². Saskaņā ar 2021. gada 7. jūnija spriedumu Pitešti Apelācijas tiesa bija pirmā iesniedzējtiesa, kas piemēroja Eiropas Savienības Tiesas nolēmumu, paziņojot, ka *SIIJ* pastāvēšana nav pamatota ar objektīvām un pārbaudāmām prasībām, kas attiecas uz tiesvedības pareizu norisi, un tādēļ šī nodaļa nav kompetenta izmeklēt tajā iesniegtu lietu²³. Ir svarīgi, lai notiekošā tiesiskā reforma, kas izpaužas kā *SIIJ* likvidēšana un specializēto prokuratūru būtiskās kompetences atjaunošana attiecībā uz notiekošajiem tiesvedības procesiem, tiktu īstenota saskaņā ar ES tiesību aktiem, jo īpaši ar Eiropas Savienības Tiesas²⁴ nolēmumu, kā arī ņemot vērā Eiropas standartus.

¹⁸ Tiesnešu augstākā padome (*Superior Council of Magistracy, SCM*) norāda, ka ierosinātajam risinājumam nav pievienotas garantijas, lai īstenotu tiesu varas neatkarības principu, nodrošinot tiesnešu un prokuroru pienācīgu aizsardzību pret spiedienu, un atzīmē likumdevēja vispārējo pienākumu sniegt atbilstošas garantijas, lai nodrošinātu faktisku tiesu varas neatkarību, pieņemot tiesību aktus par tiesu varu.

¹⁹ Saskaņā ar ierosināto grozījumu miertiesnešus var apsūdzēt tikai par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tiesvedības norisi, noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar korupciju, dienesta stāvokļa ļauņprātīgu izmantošanu vai korupcijai pielīdzināmiem noziedzīgiem nodarījumiem ar Tiesnešu augstākās padomes Tiesnešu nodaļas vai Prokuroru nodaļas iepriekšēju apstiprinājumu.

²⁰ *SCM* ietvaros pastāv atšķirīgi viedokļi par *SIIJ* darbības atcelšanu, par garantiju nepieciešamību un par to, vai Deputātu palātas piedāvātās garantijas ir atbilstīgas.

²¹ Venēcijas komisija norāda, ka šis grozījumu kopums “ievieš jauna veida neaizskaramību tiesnešiem un prokuroriem īpaši jutīgā jomā (kriminālvajāšana), kas pārsniedz funkcionālo imunitāti” un ka “[k]riminālprocess, kas neietilpst funkcionālās imunitātes darbības jomā, nedrīkst būt *SCM* kompetencē un būtu jāiesniedz tiešā veidā tiesās bez *SCM* veiktas iepriekšējas pārbaudes”. Venēcijas komisijas atzinums (CDL-AD(2021)019), 14. lpp.

²² Tiesa piebilda, ka praktiskie piemēri no *SIIJ* darbības apstiprina, ka ir iestājies risks, ka šī nodaļa ir pielīdzināma politiska spiediena instrumentam un ka tā īsteno savas pilnvaras, lai mainītu noteiktu tādu kriminālizmeklēšanu vai tiesvedību norisi, kas tostarp ir saistītas ar augsta līmeņa korupcijas pārkāpumiem, tādā veidā, kas raisa šaubas par tās objektivitāti (Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija spriedums apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația “Forumul Judecătorilor din România” un citi*, 219. un 223. punkts).

²³ 2021. gada 23. jūnijā Tiesu inspekcija sāka disciplinārlietas izmeklēšanu pret Pitešti Apelācijas tiesas tiesnesi, kas pasludināja iepriekš minēto spriedumu, pamatojoties uz to, ka viņš, pildot savus pienākumus, rīkojies ļauņprātīgi vai pielāvis rupju nolaidību, pamatojoties uz Eiropas Savienības Tiesas spriedumu, lai izvērtētu prokuratūras nodaļas kompetenci.

²⁴ Turpat.

Eiropas Savienības Tiesa sniedza prejudiciālu nolēmumu par tiesnešu un prokuroru civiltiesisko atbildību. 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu²⁵ ir minētas bažas par civiltiesiskās atbildības režīmu, kas ieviests ar 2017.–2019. gada tiesu sistēmu regulējošajiem tiesību aktiem, jo īpaši attiecībā uz Finanšu ministrijai piešķirtajām pilnvarām šajā kontekstā²⁶, jo noteikumi piešķir tai tiesības izvērtēt, vai tiesas kļūda tika pieļauta ļaunprātīgi vai rupjas nolaidības dēļ, un attiecīgi ierosināt pret tiesnešiem vērstas līdzekļu atgūšanas procedūras, lai segtu to spriedumu radītos zaudējumus. Eiropas Padome norādīja uz iespējamo negatīvo ietekmi, ko šis jaunais režīms varētu radīt uz tiesnešiem un prokuroriem, jo īpaši kopā ar jaunās Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļas izveidi²⁷. Eiropas Savienības Tiesa savā 2021. gada 18. maija spriedumā lēma par tiesnešu civiltiesiskās atbildības režīmu²⁸, norādot, ka tam skaidri un precīzi jāparedz nepieciešamās garantijas, lai nodrošinātu, ka nedz izmeklēšana, nedz regresa prasība nevar kļūt par instrumentu spiediena izdarīšanai uz tiesas darbību²⁹. Ar 2021. gada martā pieņemtajiem jaunajiem tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu projektiem, par kuriem tieslietu ministrs lūdza SCM atzinumu, ierosināti grozījumi noteikumos par tiesnešu un prokuroru civiltiesisko atbildību. Ir svarīgi, lai ierosinātie grozījumi pienācīgi atspoguļotu Eiropas Savienības Tiesas nolēmumu un tajos būtu ņemti vērā attiecīgie Eiropas standarti³⁰.

Tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu projekti ietver izmaiņas noteikumos, kas reglamentē Tiesu inspekcijas vadības iecelšanu un pārskatatbildību. Eiropas Savienības Tiesa izskatīja atbilstību LES 2. pantam un 19. panta 1. punktam attiecībā uz valdības pilnvarām veikt pagaidu iecelšanu vadošajos amatos Tiesu inspekcijā, kas ir atbildīga par disciplināro procedūru uzsākšanu pret tiesnešiem un prokuroriem. Tiesa savā 2021. gada 18. maija spriedumā konstatēja, ka, tā kā personas, kas ieņem vadošus amatus Tiesu inspekcijā, var īstenot izšķirošu ietekmi uz tās darbību, tiesību normas, kas reglamentē viņu iecelšanu amatā, ir jāizstrādā tā, lai tās nevarētu radīt nekādas pamatotas šaubas par to, ka šīs struktūras pilnvaras un funkcijas tiek izmantotas kā instruments, lai izdarītu spiedienu uz tiesu darbību vai īstenotu šīs darbības politisko kontroli³¹. Pēdējos gados tiesu iestādes, tostarp Tiesnešu augstākā padome, uzsvēra bažas par Tiesu inspekcijas pārskatatbildības trūkumu, atsaucoties uz lielo Tiesu inspekcijas iesniegto lietu īpatsvaru, ko tiesa noraidīja,

²⁵ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 3. lpp.

²⁶ Sk. jo īpaši Venēcijas komisijas atzinumu (CDL-AD(2018)017); GRECO, “Ad hoc Report on Romania (Rule 34)”, AdHocRep(2018)2); Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (*Consultative Council of European Judges, CCJE*), “Opinion of the CCJE Bureau following a request by the Romanian Judges Forum Association as regards the situation on the independence of the judiciary in Romania”; Eiropas prokuroru konsultatīvā padome (*Consultative Council of European Prosecutors, CCPE*), “Opinion of the CCPE Bureau following a request by the Romanian Movement for Defending the Status of Prosecutors as regards the situation on the independence of prosecutors in Romania”.

²⁷ Venēcijas komisijas atzinums (CDL-AD(2018)017), 117. un 164. punkts.

²⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija spriedums apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația “Forumul Judecătorilor din România” un citi*.

²⁹ Tiesa piebilda, ka pilnībā jāievēro tiesnešu tiesības uz aizstāvību un ka tiesai jālemj par tiesnešu personisko atbildību (Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija spriedums apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația “Forumul Judecătorilor din România” un citi*, 241. punkts).

³⁰ Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Nr. CM/Rec (2010)12, 66.–71. punkts.

³¹ Turklāt Tiesa lēma, ka valsts tiesiskais regulējums var izraisīt šādas šaubas, ja pat uz pagaidu laiku tie ļauj attiecīgās dalībvalsts valdībai iecelt personas vadošos amatos struktūrā, kuras uzdevums ir veikt disciplinārlietu izmeklēšanu un ierosināt disciplinārlietas pret tiesnešiem un prokuroriem, neievērojot parasto valsts tiesībās paredzēto iecelšanas procedūru (Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija spriedums apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația “Forumul Judecătorilor din România” un citi*, 207. punkts).

visu lēmumu pieņemšanas pilnvaru nodošanu galvenā inspektora³² rīcībā un Tiesnešu augstākās padomes pārraudzības pilnvaru ierobežojumiem³³. Ar 2021. gada martā pieņemtajiem jaunajiem tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu projektiem, par kuriem tieslietu ministrs lūdza *SCM* atzinumu, ierosināti grozījumi noteikumos par galvenā inspektora un galvenā inspektora vietnieku iecelšanu, kā arī kontroles mehānismi attiecībā uz Tiesu inspekcijas darbību.

Tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu grozījumu ietvaros tiek izskatīta augsta līmeņa prokuroru iecelšanas kārtība. Kā uzsvērts 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu³⁴, SPM ziņojumos³⁵ un vairākos Venēcijas komisijas atzinumos³⁶, joprojām pastāv bažas attiecībā uz pašreizējo tiesību aktu par līdzsvaru starp dažādu iestāžu ietekmi uz iecelšanas procesu un varas koncentrēšanu tieslietu ministra rokās. 2020. gadā divi no trim augsta līmeņa prokuroriem tika iecelti, neskatoties uz Tiesnešu augstākās padomes negatīvo atzinumu³⁷. Ar jaunajiem tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu projektiem, kas šobrīd ir sagatavošanas procesā, tieslietu ministrs cenšas kļiedēt minētās bažas, ierosinot izmaiņas iecelšanas procedūrā. Konkrēti, ar jaunajiem tiesību aktu projektiem ierosināts stiprināt Tiesnešu augstākās padomes lomu, ieviešot prasību par Tiesnešu augstākās padomes Prokuroru nodaļas saistošu atzinumu par ierosināto kandidatūru un prasību, ka prezidents varētu noraidīt kandidatūru neierobežotu reižu skaitu, nevis tikai vienu reizi, saskaņā ar Venēcijas komisijas ieteikumiem³⁸.

Pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) nolēmuma pieņemšanas augstākā līmeņa prokuroru atļaušanas procedūra jāgroza. 2020. gada 5. maijā ECT lēma, ka bijušajai galvenajai prokurorei nebija iespējas faktiski apstrīdēt tiesā iemeslus, uz kuru pamata viņa tika atbrīvota no amata³⁹. Tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu grozījumu projektā⁴⁰ augstākā

---

³² Attiecībā uz galveno inspektoru var veikt tikai ārēju revīziju, ko pasūta pati inspekcija, un pēc tam revīzijas ziņojumu pārbauda tikai izraudzīts padomes loceklis.

³³ Līdz 2018. gadam saskaņā ar Likumu Nr. 317/2004 *SCM* plēnums izraudzījās gan galveno inspektoru, gan galvenā inspektora vietnieku, organizējot konkursu, tostarp rakstveida pārbaudes darbu, interviju un pārvaldības projekta prezentāciju. Saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem *SCM* ieceļ tikai galveno inspektoru pēc intervijas, ko vada komisija trīs tiesnešu, viena prokurora un viena pilsoniskās sabiedrības pārstāvja sastāvā. *SCM* plēnums oficiāli ieceļ kandidātu, bet var iebilst tikai tad, ja nav tikuši ievēroti noteikumi. Galvenā inspektora vietnieku un attiecīgo nodaļu direktorus izraugās galvenais inspektors, kura pilnvaras attiecībā uz inspekcijas organizāciju arī tika paplašinātas.

³⁴ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 5. lpp.

³⁵ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final. SPM ziņojumos ieteikts atkārtoti veikt galvenā prokurora iecelšanas procesu un ņemt vērā Tiesnešu augstākās padomes negatīvos atzinumus par tādu prokuroru iecelšanu vai atļaušanu, kuri ieņem vadošus amatus, līdz brīdim, kad stāsies spēkā jauns tiesiskais regulējums atbilstīgi 2017. gada janvāra 1. ieteikumam.

³⁶ Konkrēti, Venēcijas komisija ieteica “izstrādāt iecelšanas shēmu, kas *SCM* Prokuroru nodaļai piešķirtu būtisku un proaktīvu lomu kandidātu iecelšanas procesā jebkurā augstā amatā prokuratūras sistēmā”. Venēcijas komisijas atzinums (CDL-AD(2019)014-e), 38. punkts.

³⁷ Viena no tiem bija Organizētās noziedzības un terorisma noziegumu izmeklēšanas un apkarošanas direktorāta (*DIICOT*) galvenā prokurore. Pēc viņas atkāpšanās 2020. gada septembrī šai iestādei ir pagaidu vadītāja.

³⁸ Venēcijas komisijas atzinums (CDL-AD(2018)017), 52. punkts.

³⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2020. gada 5. maija spriedums lietā *Kövesi/Rumānija*, 3594/19, 157. punkts. Tika konstatēts, ka Rumānija Pretkorupcijas direktorāta bijušās galvenās prokurores atļaušanas kontekstā ir pārkāpusi Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. panta 1. punktu (“tiesības uz taisnīgu tiesu”) un 10. pantu (“vārda brīvība”). ECT vērsa uzmanību uz arvien lielāko nozīmi, kas tiek piešķirta tādas iestādes intervencei, kura ir neatkarīga no izpildvaras un likumdevēja attiecībā uz lēmumiem, kuri ietekmē prokuroru iecelšanu un atļaušanu. Saistībā ar vārda brīvību ECT uzsvēra, ka atļaušanai var būt negatīva ietekme, atturot citus

līmeņa prokuroru atstādināšanas procedūrai pievienota izskatīšanas procedūra administratīvajā tiesā⁴¹. Valdība 2021. gada februārī iepazīstināja ar savu rīcības plānu sprieduma izpildei, un Eiropas Padomes Ministru komiteja novērtēja tā īstenošanu 2021. gada jūnijā⁴².

Kvalitāte

Joprojām rada bažas cilvēkresursu trūkums tiesu sistēmā. Pēc 2020. gada decembra datiem, gandrīz 10 % tiesnešu amatu un gandrīz 16 % prokuroru amatu joprojām bija vakanti⁴³, kam arī ir bijusi ietekme uz tiesu sistēmas efektivitāti. Lai gan 2018. gadā ieviestu priekšlaicīgas pensionēšanās shēmu miertiesnešiem, kas ļāva pensionēties pēc 20 nostrādātiem gadiem, parlaments 2021. gada martā atcēla saskaņā ar Venēcijas komisijas un GRECO ieteikumiem, gandrīz 300 miertiesneši aizgāja pensijā 2020. gadā⁴⁴ un gandrīz 150 — 2021. gada pirmajā ceturksnī⁴⁵, vēl vairāk palielinot šo deficītu. Konstitucionālās tiesas spriedums, ar kuru pasludina par Konstitūcijai neatbilstīgu normu, kas nosaka, ka Tiesnešu augstākajai padomei jāapstiprina noteikumi par uzņemšanai tiesu iestādēs paredzētā konkursa organizāciju un norisi⁴⁶, radīja tiesiskā regulējuma trūkumu, kā rezultātā 2020. gadā netika rīkots konkurss jaunu miertiesnešu pieņemšanai darbā. Lai pārvarētu šīs likumdošanas nepilnības, 2020. gada 22. jūnijā Tieslietu ministrija publiskām debatēm iesniedza tiesību akta projektu par uzņemšanu Nacionālajā tiesu darbinieku institūtā, kuru Senāts pieņēma 2021. gada 3. februārī. Tomēr pēc parlamentāriešu grupas veiktas iepriekšējas izskatīšanas Konstitucionālā tiesa pasludināja attiecīgo tiesību aktu par neatbilstīgu Konstitūcijai⁴⁷. Tā rezultātā spēkā esošie tiesību akti neļāva organizēt konkursus uzņemšanai tiesu iestādēs, kas noveda pie jaunu darbinieku pieņemšanas turpmākas aizkavēšanās un tiesnešu un prokuroru noslodzes pieauguma, palielinot spiedienu uz tiesnešiem un prokuroriem un tādējādi ietekmējot tiesu sistēmas kvalitāti un efektivitāti⁴⁸. Jauns likums, ko parlaments pieņēma 2021. gada 28. jūnijā, pievērsās iepriekš minētajam tiesiskā regulējuma trūkumam un 2021. un 2022. gadā ļaus rīkot konkursus uzņemšanai tiesu iestādēs. Konstitucionālā tiesa ar 2021. gada 14. jūlija lēmumu pasludināja par Konstitūcijai neatbilstošiem minētā likuma noteikumus, ar kuriem darba stāža prasība dalībai konkursos par *DNA* un *DIICOT* prokuroru iecelšanu amatā tiku samazināta no desmit uz septiņiem gadiem.

---

prokurorus un tiesnešus no dalības publiskās debatēs par lēģislatīvām reformām, kas skar tiesu sistēmu, un vispārīgākā līmenī par jautājumiem, kas skar tiesu sistēmas neatkarību.

⁴⁰ Sk. 36. zemspētras piezīmi.

⁴¹ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final, 9. lpp.

⁴² Eiropas Padomes Ministru komiteja savā 2021. gada 9. jūnija lēmumā aicināja Rumānijas iestādes pienācīgi informēt komiteju par likumdošanas procesa norisēm un visām izmaiņām, kas vēl var tikt ieviestas attiecīgajos noteikumu projektos, jo īpaši tajos, kas nosaka procedūru augsta līmeņa prokuroru atļaišanai un pavadošos drošības pasākumus (CM/Del/Dec(2021)1406/H46-21).

⁴³ Neliels samazinājums attiecībā pret 2019. gadu (2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 7. lpp.).

⁴⁴ 2020. gadā *SCM* Tiesnešu nodaļa apstiprināja 168 pensionēšanās pieprasījumus, savukārt Prokuroru nodaļa — 126 šādus pieprasījumus. Sk. old.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=0301&tc=s.

⁴⁵ 2021. gada pirmajos trīs mēnešos kopumā 145 miertiesneši aizgāja pensijā, tostarp 106 tiesneši un 39 prokurori, atspoguļojot augšupejošu tendenci.

⁴⁶ 2020. gada 9. jūnija Lēmums Nr. 121/2020 attiecībā uz iebildumu par Likuma Nr. 303/2004 par tiesnešu un prokuroru statusu 106. panta a) un d) punkta neatbilstību Konstitūcijai.

⁴⁷ Konstitucionālās tiesas 2021. gada 17. marta lēmums.

⁴⁸ Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Nr. CM/Rec(2010)12, 35. punkts: tiesām būtu jānodrošina pietiekams skaits tiesnešu un pienācīgi kvalificēts palīgpersonāls.

Stratēģiskā tiesu pārvaldības grupa nav spējusi darboties produktīvi. Tā tika izveidota 2017. gadā, lai risinātu nozīmīgus stratēģiskus ar tiesu sistēmu saistītus jautājumus, pulcējot galveno par tiesu sistēmas darbību atbildīgo iestāžu pārstāvjus⁴⁹. 2021. gada SPM ziņojums apliecināja agrākos konstatējumus, ka Stratēģiskā tiesu pārvaldības grupa nav darbojusies, kā paredzēts, un ka rīcības plāns joprojām lielā mērā nav īstenots⁵⁰. Lai gan 2019. gada beigās notika vairākas Stratēģiskās tiesu pārvaldības grupas sanāksmes un profesionālā sadarbība starp iestādēm varēja atsākties, taustāmi rezultāti netika sasniegti. 2021. gada sākumā tieslietu ministrs sāka atkārtoti sasaukt sanāksmes un notika pirmās diskusijas par Stratēģiskās tiesu pārvaldības grupas darbību un cilvēkresursu stratēģiju 2021.–2022. gadam.

Konstitucionālā tiesa paziņoja, ka spriedumiem krimināllietās to pasludināšanas brīdī jābūt pamatotiem faktiski un juridiski. Kriminālprocesa kodeksa noteikumi ļāva sagatavot šādus spriedumus ne vēlāk kā 30 dienas pēc to iesniegšanas, kas radīja situācijas, kad galīgais spriedums bija jāizpilda, kamēr notiesātā persona vēl nebija informēta par soda iemesliem. Konstitucionālā tiesa 2021. gada 7. aprīlī lēma, ka krimināllietas sprieduma izstrāde pēc tā pasludināšanas atņem notiesātajai personai tiesības uz tiesu iestāžu pieejamību un tiesības uz taisnīgu tiesu⁵¹. Šajā gadījumā lēmuma un argumentācijas laiku neatbilstība jau tikusi uzsvērtā kā ilgstoši pastāvoša problēma⁵². 2021. gada 12. maijā stājās spēkā jauns tiesību akts, kas paredz, ka sprieduma pasludināšanai un publicēšanai krimināllietās jānotiek vienlaicīgi noteiktā termiņā pēc tiesas sēdes beigām.

Dati liecina, ka kopumā pastāv labs tiesu sistēmas digitalizācijas līmenis. 2020. gadā plaša informācija par tiesu sistēmu plašākai sabiedrībai tika sniegta tiešsaistē⁵³. Digitālās tehnoloģijas, piemēram, elektroniskās vadības lietu sistēma, elektroniskā lietu sadale un distances saziņas tehnoloģija, plaši izmanto tiesas⁵⁴. Ir ieviesti arī mehānismi mašīnlasāmu tiesas lēmumu pieņemšanai civillietās, komercietās un administratīvajās lietās⁵⁵. Tomēr ieinteresētās personas ziņo, ka joprojām ir nepieciešami uzlabojumi⁵⁶.

Covid-19 pandēmija izraisīja digitālo rīku izmantošanas pieaugumu tiesu sistēmā. 2020. gada laikā pieauga videokonferenču sistēmu skaits tiesās, kā rezultātā palielinājās ar videokonferences starpniecību organizēto sēžu skaits⁵⁷. Tomēr ieinteresētās personas ziņo, ka attālināto sēžu izmantošana joprojām ir ierobežota, jo tiesneši joprojām atbalsta sēžu

⁴⁹ Tajā ietilpst tieslietu ministrs, Tiesnešu augstākās padomes priekšsēdētājs, Augstākās kasācijas tiesas priekšsēdētājs un Augstākajai kasācijas tiesai piederīgās prokuratūras ģenerālprokurors.

⁵⁰ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final, 13.–14. lpp.

⁵¹ Skatīt Rumānijas Konstitucionālās tiesas 2021. gada 7. aprīļa Lēmumu Nr. 233. Valsts advokātu savienība kā būtisku problēmu ir izvirzījusi pamatojumu aizkavēšanu.

⁵² COM(2017) 33 un Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros (SWD(2017) 25), 20. lpp.: “Lēmuma un pamatojuma savstarpējā laiku neatbilstība var arī negatīvi ietekmēt lēmumu saskaņotību un kvalitāti un var izraisīt spekulācijas par lēmuma iemesliem un neuzticību tiesu iestādēm vai pret tām vērstu kritiku.” Vienā no atlikušajiem SPM ieteikumiem ieteikts Stratēģiskajai tiesu pārvaldības grupai rast risinājumus lēmumu pamatojumu aizkavēšanai (Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final, 13. lpp.).

⁵³ 38. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁵⁴ 40. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁵⁵ 46. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁵⁶ Organizācijas *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 13. lpp.; *Expert Forum* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 2. lpp.

⁵⁷ Rumānijas sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 19. lpp.

organizāciju klātienē, nevis ar videokonferences starpniecību⁵⁸. 2020. gada septembrī Tieslietu ministrija paziņoja par tiesību akta projektu attiecībā uz attālinātu tiesu sistēmas darbību Covid-19 pandēmijas laikā, kas paplašinātu iespējas organizēt sēdes ar videokonferences starpniecību⁵⁹. Attiecībā uz krimināllietām tiesību akta projekts paredz iespēju personām, kurām atņemta brīvība⁶⁰, tikt uzklautām ar videokonferences starpniecību no aizturēšanas vietas bez viņu piekrišanas, ja tiesa uzskata, ka šāda līdzekļa izmantošana neskar procesa pareizu norisi un pušu tiesības un intereses. Tiesību akta projekts paredz iespēju arī citām personām, izņemot tās, kurām atņemta brīvība, tikt uzklautām ar videokonferences starpniecību, bet tikai ar viņu piekrišanu. Parlaments pieņēma tiesību akta projektu 2021. gada 28. aprīlī⁶¹.

Efektivitāte

Vispārējā civillietu, administratīvo lietu un komerclietu izskatīšanas efektivitāte joprojām ir stabila. Salīdzinot ar 2018. gadu, tiesvedības ilgums civillietās un komerclietās pirmās instances tiesās 2019. gadā nedaudz samazinājās⁶², tomēr administratīvajās lietās tas nedaudz pieauga⁶³. Civillietu, komerclietu, administratīvo lietu pabeigšanas koeficients pirmajā instancē zināmā mērā samazinājās⁶⁴ un tagad ir 100 %. Tiesvedības ilgums konkrētās ES tiesību jomās joprojām ir mazs⁶⁵, izņemot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietas, kurās tas ievērojami pieauga⁶⁶. Tomēr problēmas saistībā ar darba slodzi tiesu vidū ir nevienmērīgas. Piemēram, zemākas instances civillietu tiesas ir ziņojušas par īpaši lielu izskatāmo lietu apjomu⁶⁷, un tiesu darbības apturēšana ārkārtas stāvokļa laikā pasliktināja situāciju. Rumānija joprojām atrodas Eiropas Padomes Ministru komitejas pastiprinātā uzraudzībā saistībā ar pasākumu izpildi, lai novērstu pārmērīgu tiesvedības ilgumu pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu pieņemšanas⁶⁸. Ministru komiteja ir norādījusi, ka civilprocesa un kriminālprocesa reforma noteikti ir sekmīgi pabeigta, bet vēl jāveic ietekmes novērtējums, lai novērtētu šo pasākumu ietekmi.

II. KORUPCIJAS APKAROŠANAS REGULĒJUMS

Rumānijā kopumā ir spēkā tiesiskais regulējums un iestāžu sistēma korupcijas apkarošanas jomā. Kopš 2016. gada ir ieviesta valsts pretkorupcijas stratēģija, un tās īstenošanas koordināciju nodrošina Tieslietu ministrija. Iestāžu sistēma korupcijas apkarošanas jomā saglabājas nemainīga. Specializētā pretkorupcijas kriminālvajāšanas struktūra — Valsts pretkorupcijas direktorāts (*DNA*) — ir pilnvarota izmeklēt vidēja un augsta līmeņa korupcijas

⁵⁸ Rumānijas Cilvēktiesību aizsardzības apvienības (*Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România Comitetul Helsinki, APADOR*) (Helsinki komitejas) sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 9. lpp.

⁵⁹ Sk.: Tieslietu ministrija, tiesību akta projekts par dažiem pasākumiem tiesiskuma jomā saistībā ar Covid-19 pandēmiju.

⁶⁰ Pirmstiesas apcietinājums, brīvības atņemšanas soda izciešana vai izglītojošs brīvības atņemšanas līdzeklis.

⁶¹ Likums Nr. 114/2021 par pasākumiem tiesiskuma jomā saistībā ar Covid-19 pandēmiju.

⁶² 6. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁶³ 8. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁶⁴ 10. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁶⁵ 16., 17., 18., 19. un 20. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁶⁶ 21. attēls, 2021. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

⁶⁷ Informācija saņemta Rumānijas apmeklējuma laikā.

⁶⁸ Attiecībā, piemēram, uz 2013. gada 26. novembra sprieduma izpildi lietā *Vlad*/ Rumānija (pieteikums Nr. 40756/06), kas ir vadošā lieta saistībā ar civilprocesa un kriminālprocesa pārmērīgu ilgumu un efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu trūkumu.

lietas, bet Ģenerālprokuratūra izmeklē visas pārējās korupcijas lietas. DNA arī izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kas izdarīti pret ES finanšu interesēm, kā arī dažu kategoriju smagus ekonomiskus un finansiālus noziedzīgus nodarījumus. Iekšlietu ministrijā darbojas specializēts pretkorupcijas direktorāts — Vispārējais korupcijas apkarošanas direktorāts (*Direcția Generală Anticorupție, DGA*), kura kompetencē ietilpst profesionālās godprātības un korupcijas jautājumi ministrijas darbinieku, tostarp policijas, vidū. Profesionālās godprātības valsts aģentūra (*Agentia Nationala de Integritate, ANI*) veic administratīvu izmeklēšanu attiecībā uz interešu konfliktiem, amatu nesavienojamību un nepamatoti iegūtiem līdzekļiem un ir atbildīga par aktīvu deklarāciju, tostarp visu ievēlēto amatpersonu sniegto, uzraudzību un pārbaudi. Atsavinātu līdzekļu pārvaldības valsts aģentūra (*Agencia Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate, ANABI*) nodrošina atsavināto un konfiscēto noziedzīgi iegūto aktīvu pārvaldību un atvieglo ieņēmumu izsekošanu un identificēšanu.

Ekspertu un uzņēmumu vadītāju priekšstatā korupcijas līmenis publiskajā sektorā joprojām ir augsts. 2020. gadā *Transparency International* korupcijas uztveres indeksā Rumānija ir ieguvusi 44 no 100 punktiem, ierindojoties 19. vietā Eiropas Savienībā un 69. vietā pasaulē⁶⁹. Šis uztveres līmenis pēdējos piecos gados⁷⁰ ir bijis salīdzinoši stabils⁷¹.

Jaunas valsts pretkorupcijas stratēģijas pieņemšana 2021.–2025. gadam ir valdības prioritāte. Valsts pretkorupcijas stratēģijas virzība ir viena no galvenajām valsts prioritātēm valdības politiskajā darba kārtībā. 2016.–2020. gada valsts pretkorupcijas stratēģijas darbība beidzās 2020. gadā. Pašlaik tiek īstenots iekšējs izvērtējums un ārēja revīzija, ko veic ESAO, lai nodrošinātu informāciju jaunās valsts pretkorupcijas stratēģijas (2021.–2025. gadam) sagatavošanai. Tieslietu ministrija, koordinējot stratēģiju, ziņo, ka tā ir panākusi progresu 2016.–2020. gada stratēģijas īstenošanā daudzās iesaistītajās pārvaldēs un publiskajās iestādēs, lai gan tas ir bijis nevienmērīgs, jo īpaši tādās augsta riska jomās kā veselības aprūpe, izglītība vai publiskais iepirkums. Progress ietvēra procedūru uzlabošanu, lai risinātu jutīgus jautājumus, ievērojami samazinātu profesionālās godprātības pārkāpumu skaitu, palielinātu pārredzamību un uzlabotu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, tostarp izmantojot digitalizāciju. Šīs stratēģijas galvenās iezīmes tiek uzskatītas par labāko praksi iesaistīto iestāžu vidū, un tās tiks pārnestas uz nākamo stratēģiju, jo īpaši salīdzinošās izvērtēšanas uzraudzības mehānisms un uz līdzdalību vērsts lēmumu pieņemšanas process, izmantojot piecas korupcijas apkarošanas platformas (ieinteresēto personu pārgrupēšana). Tieslietu ministrija tomēr ir norādījusi, ka līdzās mērķtiecīgajai īstenošanai stratēģijas lietderīgums jo īpaši balstās uz politisko gribu dot impulsu pasākumu īstenošanai visās iesaistītajās pārvaldēs un publiskajās iestādēs, tostarp vietējā līmenī. Šobrīd novērtējumi tiek pabeigti, un Tieslietu ministrija organizēja sabiedrisko apspriešanu ar piecām korupcijas apkarošanas platformām, pārgrupējot ieinteresētās personas jaunās stratēģijas ietvaros, un

⁶⁹ *Transparency International*, 2020. gada korupcijas uztveres indekss, 2.–3. lpp. Korupcijas uztveres līmeni iedala šādās kategorijās: zems (saistībā ar ekspertu un uzņēmumu vadītāju priekšstatu par korupciju publiskajā sektorā iegūtais rezultāts pārsniedz 79), salīdzinoši zems (79–60), salīdzinoši augsts (59–50), augsts (mazāk nekā 50).

⁷⁰ Eurobarometra dati attiecībā uz korupcijas uztveri un iedzīvotāju un uzņēmumu pieredzi, kas ziņoti pagājušajā gadā, tiek atjaunināti ik pēc diviem gadiem. Jaunākais datu kopums ir Eurobarometra 502. speciālaptauja (2020) un Eurobarometra 482. zibensaptauja (2019).

⁷¹ 2015. gadā rezultāts bija 46, bet 2020. gadā — 44. Ja pēdējos piecos gados rezultāts mainās par vairāk nekā pieciem punktiem, uzskatāms, ka tas ievērojami palielinās/samazinās; ja izmaiņas ir četru līdz piecu punktu robežās, — uzlabojas/pasliktinās, bet, ja izmaiņas ir viena līdz trīs punktu robežās, — ir salīdzinoši stabils.

paredz, ka jaunās valsts pretkorupcijas stratēģijas pieņemšana tiks ierosināta līdz 2021. gada beigām.

Izmeklēšanas rezultativitāte un sankciju piemērošana vidēja un augsta līmeņa korupcijas jomā ir uzlabojusies. Jauna Valsts pretkorupcijas direktorāta galvenā prokurora un pārējā personāla iecelšana vadošajos amatos 2020. gadā ir devusi jaunu impulsu un nodrošinājusi iestāžu stabilitāti. Tā rezultātā ir palielinājusies izmeklēšanas procesu un tiesā iesniegto lietu kvalitāte. 2020. gadā *DNA* sasniedza labākus rezultātus nekā 2019. gadā, palielinoties augsta līmeņa apsūdzību skaitam un samazinot neizskatīto lietu uzkrāšanos⁷². Bija arī vērojams progress tiesu līmenī, pieaugot tiesas lēmumu skaitam⁷³. 2020. gadā pilsoņu un bijušo amatpersonu iesniegto sūdzību skaits attiecībā uz iespējamiem korupcijas gadījumiem ir pieaudzis, mainot kopš 2015. gada novēroto samazināšanās tendenci. *DNA* to uzskata par zīmi, ka sabiedrība ir atjaunojusi uzticību šai iestādei un tās lomai, ko nopietni ietekmēja pret iestādi vērstie uzbrukumi 2017.–2019. gada periodā. 2020. gadā tika mainīta arī *DNA* komunikācijas politika, lai, uzsākot izmeklēšanu, aizdomās turamo personu vārdi vairs netiktu minēti paziņojumos presei, tādējādi ierobežojot aizdomās turamo publiskošanu.

2017.–2019. gada grozījumi tiesu sistēmu regulējošajos tiesību aktos bija galvenais šķērslis *DNA* sekmīgai darbībai, kas turpinās pastāvēt tik ilgi, kamēr tie būs spēkā⁷⁴. Vispārējās problēmas, ar kurām saskaras tiesu sistēma, ir radījušas īpašus sarežģījumus *DNA*⁷⁵. *DNA* ir radies cilvēkresursu deficīts⁷⁶, kas palielināja spiedienu uz prokuroriem laikā, kad *DNA* saskārās ar papildu izaicinājumu pilnveidot savas tehniskās iespējas, lai īstenotu tiesas rīkojumus, izmantojot īpašas izmeklēšanas metodes⁷⁷. Turklāt dažu augsta līmeņa korupcijas lietu rezultatīvu izskatīšanu joprojām negatīvi ietekmē Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļa (*SIIJ*), kas turpina iejaukties izskatīšanas procesā esošajās augsta līmeņa korupcijas lietās, kuras izmeklē *DNA*. Problemātiskā apelāciju atsaukšanas prakse augsta līmeņa korupcijas lietās tika pārtraukta pēc tam, kad Konstitucionālā tiesa 2020. gada jūlijā lēma, ka apelāciju nodošana *SIIJ* ir pretrunā ar Konstitūciju⁷⁸. Pastāv arī paaugstināts nesodāmības risks augsta līmeņa korupcijas lietās, kuras izskata *SIIJ*, jo īpaši tās lēnās lietu izskatīšanas dēļ⁷⁹. Arī *SIIJ* veiktā tādu pret prokuroriem vērsto sūdzību izskatīšana, kuras iesniegušas par korupciju notiesātas personas,

⁷² Valsts pretkorupcijas direktorāts (*DNA*), 2020. gada darbības pārskats. 2020. gadā lietas galvenokārt bija saistītas ar publisko iepirkumu, kukuļošanu un krāpšanos ar ES fondiem. *DNA* arī reģistrēja 105 korupcijas lietas saistībā ar cīņu pret Covid-19 pandēmiju.

⁷³ Pieaugums atspoguļo visu to tiesu rezultātus, kuras izskata *DNA* lietas. Attiecībā uz 2020. gadu Augstākā kasācijas tiesa ziņo, ka tika atrisināts mazāks lietu skaits, ka vairākas lietas tikušas apturētas un ka mazāk lietu tikušas reģistrētas. *DNA* arī ziņo par mazāku attaisnošanas gadījumu skaitu 2020. gadā, lai gan 2019. gadā šis skaits tika mākslīgi palielināts noziedzīgu nodarījumu dekriminalizācijas dēļ.

⁷⁴ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 10. un 11. lpp.

⁷⁵ Vispārējie jautājumi par tiesu iestāžu cilvēkresursiem, kas ietekmē arī *DNA*, ietver ierobežojumus attiecībā uz delegācijām un nozīmīga skaita amatpersonu pensionēšanos. Specifiskas problēmas, kas skar *DNA*, ietver faktu, ka darba stāža prasība darbam *DNA* tika krasi mainīta uz 10 gadiem, un attiecībā uz amatiem, kas nav saistīti ar vadību, tiek organizēts mutisks pārbaudījums *SCM* priekšā (pretēji citām prokuratūras nodaļām), kas attur amatpersonas no kandidēšanas. Darba stāža prasība nodaļas vadītājiem ir 15 gadi.

⁷⁶ 2021. gada martā *DNA* ziņoja, ka bija aizpildīti tikai 75 % amatu (no 145 amatiem tika izvirzīti darbinieki 131 amatam, un 14 amati tika deleģēti) un ka 2 vadošie amati bija vakanti. 2021. gada 9. jūnijā *DNA* izsludināja aicinājumu iesniegt pieteikumus 42 prokuroru amatiem gan centrālajā, gan reģionālajās iestādēs.

⁷⁷ Ar valdības lēmumu *DNA* darbinieku loks tika papildināts ar 90 policistiem.

⁷⁸ Konstitucionālās tiesas 2020. gada 7. jūlija lēmums.

⁷⁹ *SIIJ* darbības pārskats: bažas rada arī *SIIJ* darbības efektivitāte, jo 6600 lietas gaida izskatīšanu, un 2020. gadā ir izbeigts neliels skaits lietu (500 izbeigtas un 2 nosūtītas uz tiesu). Nodaļas darba zemā efektivitāte ir papildu riska faktors saistībā ar nesodāmību augsta līmeņa korupcijas lietās.

tika uzskatīta par spiediena izdarīšanu uz *DNA* prokuroriem. Sagatavošanas procesā esošie tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu grozījumi, tostarp *SIJ* darbības atcelšana, būs svarīgi soļi, lai nodrošinātu, ka *DNA* sekmīgā darbība ir ilgtspējīga.

Joprojām svarīgs izaicinājums korupcijas apkarošanā ir ieilgusi neskaidrība attiecībā uz grozījumiem Kriminālkodeksā un Kriminālprocesa kodeksā. Kā uzsvērts 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu un 2021. gada SPM ziņojumā⁸⁰, vēl viens svarīgs izaicinājums korupcijas apkarošanā ir politisku un leģislatīvu risinājumu trūkums saistībā ar tālejošiem lēmumiem, kurus Konstitucionālā tiesa strauji pieņēmusi laikposmā no 2014. gada un ar kuriem atcelti vai interpretēti Kriminālkodeksa un Kriminālprocesa kodeksa noteikumi.⁸¹ Joprojām ir nepieciešami grozījumi Kriminālkodeksā un Kriminālprocesa kodeksā⁸². Šī situācija radīja arvien vairāk šķēršļu un juridisko nenoteiktību attiecībā uz augsta līmeņa korupcijas lietu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un sankciju piemērošanu⁸³. Rezultātā ir pārtraukta lietu izskatīšana tiesā, radusies juridiskā nenoteiktība attiecībā uz pierādījumu pieņemamību, kā arī no jauna sākta izmeklēšana vai tiesvedība⁸⁴. Tas, kāda būs Konstitucionālās tiesas nolēmumu ietekme uz pašlaik izskatīšanā esošajām augsta līmeņa korupcijas lietām attiecībā uz trīs tiesnešu kolēģiju sastāvu saistībā ar augsta līmeņa korupcijas lietām un piecu tiesnešu galīgās apelācijas kolēģiju sastāvu Augstākajā kasācijas tiesā, vēl nav skaidrs⁸⁵. Savā nesējā spriedumā Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka ES tiesību aktu pārākuma princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts konstitucionāla līmeņa tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru zemākas instances tiesai nav tiesību pēc savas ierosmes nepiemērot valsts tiesību normu, kura ietilpst SPM satvara piemērošanas jomā un kura ir pretrunā ES tiesību aktiem. Ja ir pierādīts, ka ir pārkāpts ES līgums vai SPM lēmums, ES tiesību pārākuma princips prasa, lai iesniedzējtiesa nepiemērotu attiecīgās tiesību normas neatkarīgi no tā, vai tām ir leģislatīva vai konstitucionāla izcelsme⁸⁶. Būtisks politisks solis tika sperts 2021. gada februārī, kad parlaments skaidri noraidīja 2018.–2019. gadā ierosinātus problemātiskus grozījumus kodeksos, kurus Konstitucionālā tiesa kopumā atzina par neatbilstīgiem Konstitūcijai.

Deputātu palāta ir noteikusi kritērijus, lai lemtu par lūgumiem atcelt deputāta imunitāti, bet Senāts vēl nav tos ieviesis. 2019. gada jūnijā Deputātu palāta grozīja savu

---

⁸⁰ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros (COM(2021) 370 final).

⁸¹ Turpat.

⁸² Turpat, 10. lpp.

⁸³ *DNA* lēš, ka 2020. gadā Konstitucionālās tiesas lēmumu rezultātā tika attaisnoti vismaz 45 aizdomās turamie.

⁸⁴ Nesējais Rumānijas Konstitucionālās tiesas (*Curtea Constituțională a României, CCR*) 2021. gada 6. aprīļa lēmums vēl vairāk ietekmē vismaz 67 notiekošos *DNA* izmeklēšanas procesus, jo izmeklēšana būs jāsāk no jauna.

⁸⁵ Lai gan Konstitucionālās tiesas lēmumi neattiecas uz senākām lietām, kurās ir pieņemts galīgs spriedums, var rasties sekas attiecībā uz pašlaik izskatīšanā esošajām lietām. Lēmums par piecu tiesnešu kolēģiju noteiktos apstākļos ir devis iespēju iesniegt ārkārtas apelāciju lietās, kurās pieņemts galīgs spriedums, savukārt lēmums par trīs tiesnešu kolēģiju varētu nozīmēt, ka tiesvedība jāsāk no sākuma ar jaunieceltu kolēģiju. *DNA* ziņo, ka astoņas lietas ar 41 atbildētāju pašlaik ir apturētas Augstākajā kasācijas tiesā, 10 lietas ar 107 atbildētājiem ir atsāktas pirmajā instancē un 5 lietas ar 90 atbildētājiem ir atsāktas no prejudiciālās palātas. Pašlaik Eiropas Savienības Tiesā izskatīšanā ir vairāki ar noteiktām lietām saistīti lūgumi sniegt prejudiciālus nolēmumus.

⁸⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 18. maija spriedums apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația "Forumul Judecătorilor din România" un citi*, 251.–252. punkts.

reglamentu un īpaši atsaucās uz kritērijiem, kas izklāstīti Venēcijas komisijas ziņojumā par deputāta imunitātes mērķi un atcelšanu⁸⁷. Senāts vēl nav pieņēmis šādus noteikumus.

Profesionālās godprātības valsts aģentūra (ANI) turpina izmeklēt amatu nesavienojamību, interešu konfliktus un nepamatoti iegūtus līdzekļus⁸⁸. Pēc 2020. gada jūlija grozījuma, ar kuru tiek nodrošināta līdzekļu un interešu deklarēšanas elektroniskā sistēma⁸⁹, kas sāka darbību 2021. gada maijā, ANI darbam būtu jāklūst vieglākam. ANI ziņo, ka tās 2020. gada budžets bija pietiekams, lai veiktu tai noteiktos uzdevumus, jo sākotnēji samazināto budžetu vēlāk 2020. gadā papildināja⁹⁰. ANI ir saskārusies ar zināmām neskaidrībām attiecībā uz tās vadošajiem amatiem. Kopš 2019. gada decembra vakants ir tās priekšsēdētāja amats, un 2021. gadā beidzas priekšsēdētāja vietnieka amata pilnvaru termiņš⁹¹. Atlases procedūras visbeidzot tika sāktas 2021. gada aprīlī.

Tiesiskais regulējums profesionālās godprātības jomā joprojām ir sadrumstalots. 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu tika uzsvērtas ieilgušās problēmas attiecībā uz profesionālās godprātības jomas tiesisko regulējumu un vajadzība pēc stabilitātes, skaidrības un stabilas sistēmas. Virkne grozījumu, ar kuriem groza profesionālās godprātības jomas tiesību aktus, jo īpaši 2017.–2019. gadā, vājināja ANI spēju pildīt tās pienākumus, kā arī saasināja jau tā sadrumstaloto juridisko ainu. Jo īpaši divi priekšlikumi, kas stājās spēkā 2019. gadā, vēl vairāk palielināja juridisko nenoteiktību saistībā ar piemērojamo profesionālās godprātības režīmu un sankciju piemērošanu⁹². 2020. un 2021. gadā Augstākā kasācijas tiesa precizēja šā tiesību akta interpretāciju. Tiesa lēma, ka sankcijas piemēro, pat ja amatu nesavienojamība attiecas uz iepriekšēju mandātu, un ka trīs gadu ierobežojuma periods ir attiecināms uz to, ka ANI ir trīs gadu laikā jāpabeidz izmeklēšana saistībā ar faktiem, kuros konstatēta interešu konflikta vai amatu nesavienojamības esība (nevis tas, ka sankcijas nepiemēro pēc tam, kad pagājuši trīs gadi)⁹³. ANI ir paudusi atzinību par šiem lēmumiem, kas atjauno skaidrību un noteiktību attiecībā uz iespēju noteikt sankcijas pēc galīga tiesas lēmuma. Profesionālās godprātības, amatu nesavienojamības un interešu konfliktu jomas

⁸⁷ Venēcijas komisijas atzinums (CDL-AD(2014)011). Tas seko SPM un GRECO ieteikumiem. GRECO savā 2021. gada marta ziņojumā atzīmē, ka neoficiālā prasība prokuratūrām iesniegt visus lietas materiālus, kad tiek ierosināta kriminālvajāšana pret ministru vai bijušo ministru, kurš ir arī parlamenta deputāts, acīmredzot ir atcelta. GRECO ceturtā novērtēšanas kārtā, “Second interim compliance report including Follow-up to the *ad hoc* (rule 34) Report”.

⁸⁸ 2020. gadā Profesionālās godprātības valsts aģentūra ir pabeigusi 1143 lietas, no kurām 175 lietās ir pieņemti galīgi un negrozāmi lēmumi. Tajā pašā gadā tika piemēroti 204 administratīvi naudas sodi par līdzekļu un interešu nedeklarēšanu likumā noteiktajā termiņā, par nedisciplinārām sankcijām, kuras piemērotas pēc tam, kad pārbaudes akts ir kļuvis galīgs, un par tiesību aktos paredzēto noteikumu neievērošanu.

⁸⁹ Grozījums Likumā Nr. 176/2010 par profesionālo godprātību, pildot valsts amata pienākumus. No 2022. gada informācijas elektroniska iesniegšana būs obligāta.

⁹⁰ Sākotnējais budžets bija 34 802 000 RON, savukārt galīgais budžets bija 37 432 000 RON.

⁹¹ 2020. gadā netika organizēts neviens konkurss, jo Valsts padome profesionālās godprātības jautājumos (*Consiliul Național de Integritate, CNI*) — struktūra, kura uzrauga ANI darbību un kuras kompetencē ir konkursa organizēšana uz priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieka amatu, — nevarēja sasniegt kvorumu, jo Senāts kopš 2018. gada nebija iecēlis jaunus šīs padomes locekļus. Galu galā 2020. gada martā Senāts izvirzīja 10 CNI locekļus, un pirmā sanāksme notika nekavējoties.

⁹² Ar pirmo grozījumu tika noteikts trīs gadu noilguma termiņš attiecībā uz dokumentiem, kuros konstatēta interešu konflikta vai amatu nesavienojamības esamība, kā rezultātā tika slēgtas daudzas tobrīd izskatāmas lietas un radās šaubas par sankciju noteikšanas iespējām. Ar otro grozījumu ieviesa ierobežotu sankciju režīmu attiecībā uz interešu konfliktiem, kuros iesaistītas vietējās vēlētas amatpersonas, bet ANI uzskatīja, ka šis grozījums neļauj piemērot atturošas sankcijas.

⁹³ 2020. gada 16. novembra Lēmums Nr. 74/2020 un Augstākās kasācijas tiesas (*HCCJ*) 2021. gada 18. janvāra Lēmums Nr. 1/2021.

tiesību aktu konsolidācija ļautu ņemt vērā judikatūru un korupcijas novēršanas politiku, kā arī nodrošināt stabilu pamatu nākotnei.

2020. gada pašvaldību un valsts vēlēšanu laikā ANI veicināja informētību par profesionālās godprātības noteikumiem kandidātiem un sniedza informāciju attiecīgajām iestādēm par kandidātiem, kuriem ir aizliegts ieņemt valsts amatus. Pirms 2020. gada 20. septembra pašvaldību vēlēšanām ANI vērsās pie centrālajām un vietējām vēlēšanu iestādēm, lai informētu par kandidātiem, kuriem varētu būt aizliegums ieņemt valsts amatu pēc sankcijas par amatu nesavienojamību vai interešu konfliktu saistībā ar iepriekšējo mandātu⁹⁴. Turklāt pēc vēlēšanām ANI nosūtīja tiesām, kurām ir kompetence apstiprināt jaunievēlēto amatpersonu mandātus, nominālu kandidātu sarakstu saskaņā ar aizliegumu ieņemt valsts amatu uz trim gadiem. Lai gan vairāki kandidāti tika atturēti no kandidēšanas uz amatu, bet citu kandidatūra uz amatu tika noraidīta, tiesas attiecībā uz aptuveni pusi no kandidātiem, kuriem bija noteikts aizliegums, lēma, ka viņiem ir atļauts ieņemt vēlēto amatu⁹⁵. Attiecībā uz valsts vēlēšanām Rumānijas Senāta Apstiprināšanas komiteja kā daļu no apstiprināšanas procesa pēc vēlēšanām lūdza ANI ziņot par galīgiem un negrozāmiem lēmumiem, ko tiesas pieņēmušas par ievēlēto senatoru amatu nesavienojamību vai interešu konfliktiem. ANI konstatēja, ka nevienam no ievēlētajiem senatoriem nav noteikts aizliegums ieņemt amatu. Deputātu palāta ir pieprasījusi ANI viedokli attiecībā uz vairāku deputātu paustu informāciju par to potenciālo amatu nesavienojamību⁹⁶.

Elektroniskā sistēma PREVENT interešu konfliktu novēršanai publiskajos iepirkumos darbojas produktīvi, jo konstatēto interešu konfliktu skaits ir ievērojami samazinājies. 2020. gadā PREVENT sistēma veica 19 140 iepirkuma procedūru analīzi, lai noteiktu potenciālus interešu konfliktus. 2020. gadā profesionālās godprātības inspektori izdeva desmit brīdinājumus par profesionālo godprātību, kas bija saistīti ar pasākumiem aptuveni 11,1 miliona EUR vērtībā. Ārkārtas stāvokļa laikā Covid-19 pandēmijas kontekstā publiskajām iestādēm un juridiskām personām, kurās valsts ir galvenais akcionārs, tika atļauts tiešā veidā iegādāties materiālus un aprīkojumu cīņai pret pandēmiju, nublicējot pirkumus publiskā iepirkuma elektroniskajā sistēmā un pārsniedzot vērtības sliekšni (kas ir aptuveni 27 000 EUR) publicēšanai elektroniskajā sistēmā. Tas nozīmēja, ka šie tiešie pirkumi netika apstrādāti elektroniskajā sistēmā, tādēļ PREVENT sistēma tos nav rūpīgi pārbaudījusi. Lai risinātu jautājumu par to procedūru rūpīgu pārbaudi, kuras veiktas, izmantojot tiešo iepirkumu, ANI ir izstrādājusi mehānismu, kas paredzēts, lai, pamatojoties uz informāciju, kas pieejama no publiskiem avotiem, analizētu datu kopumus attiecībā uz šīm procedūrām. Šī mehānisma mērķis ir identificēt šajās iepirkuma procedūrās radušos interešu konfliktus, kas apgāja PREVENT rūpīgo pārbaudi. Līdz 2021. gada janvāra beigām, izmantojot riska matricu, ANI ir pārbaudījusi 580 tiešās iepirkuma procedūras, kas īstenotas 2020. gada pirmajā pusgadā, un ir konstatējusi 64 iespējamus profesionālās godprātības pārkāpumus (11 % no procedūrām), kuru analīze tiks turpināta, kā arī varētu tikt uzsākta *ex officio* procedūra šo lietu izvērtēšanai.

⁹⁴ Vairāk nekā 500 personām radās bažas attiecībā uz aizliegumu; Profesionālās godprātības valsts aģentūra (ANI), paziņojums par profilakses un nosūtīšanas pasākumiem, kurus Profesionālās godprātības valsts aģentūra pieņēma 2020. gada pašvaldību vēlēšanu organizēšanas kontekstā.

⁹⁵ No kopumā 103 kandidātiem uz pašvaldību vēlēšanām saskaņā ar aizliegumu: 65 kandidāti ir ievēlēti, atbilstoši informācijai, kas pieejama no oficiāliem avotiem: 15 ievēlētajām amatpersonām tika liegts ieņemt ievēlēto amatu, bet 49 ievēlētajām amatpersonām tas tika atļauts.

⁹⁶ Deputātu un senatoru reglaments nosaka, ka parlamenta deputātam tiek dotas 15 dienas, lai atklātu amatu nesavienojamības stāvokli, un vēl 30 dienas, lai atkāptos no viena no amatiem, kurš radījis amatu nesavienojamību.

Darbu joprojām pilnībā turpina Atsavinātu līdzekļu pārvaldības valsts aģentūra (ANABI). ANABI uzdevums ir nodrošināt krimināllietās izdoto konfiskācijas rīkojumu labu izpildes līmeni, efektīvi pārvaldot atsavinātos līdzekļus, kurus aģentūrai nodod prokurori un tiesneši. 2021. gads ir piektais ANABI darbības gads, un tā arvien attīsta savu darbību. Pamatojoties uz gūto pieredzi, aģentūra ar Tieslietu ministrijas atbalstu uzsāka publiskas debates, lai veicinātu Valsts stratēģiju līdzekļu atgūšanas sistēmas stiprināšanai. Šī stratēģija un rīcības plāns aptver 2021.–2025. gadu un ietver mērķus attiecībā uz palielinātām iespējām izsekot aktīvus gan valsts, gan starptautiskā mērogā, uzlabotus sadarbības mehānismus starp visām iesaistītajām personām, kā arī noteikumus par Noziedzības novēršanas valsts fonda izveidi. Šis fonds atbalsta cietušo aizsardzības, noziedzības novēršanas un izglītības pasākumus⁹⁷.

Likumā Nr. 161/200360 un tam sekojošajās valsts pretkorupcijas stratēģijās valsts ierēdņiem ir paredzēti ierobežoti noteikumi par “virpuļdurvju efektu”. Valsts ierēdņus, kuri, pildot savus pienākumus, ir veikuši valstij piederošu uzņēmumu (*state owned enterprises, SOE*) uzraudzības un kontroles darbības, šie uzņēmumi nevar nodarbināt, kā arī šie ierēdņi nevar sniegt šādiem uzņēmumiem specializētas konsultācijas trīs gadus pēc aiziešanas no valsts dienesta. Tomēr nepastāv noteikumi par atteikuma termiņiem galvenajiem lēmumu pieņēmējiem.

Rīcības kodeksa izpilde un noteikumu trūkums lobēšanas jomā joprojām rada izaicinājumus parlamenta deputātiem. Attiecībā uz parlamenta deputātu rīcības kodeksiem GRECO nesēn uzsvēra noteikumu izpildes trūkumu, kā arī noteikumu trūkumu attiecībā uz to, kā parlamenta deputāti sadarbojas ar lobistiem, kā arī skaidri definētus ierobežojumus attiecībā uz dāvanām, viesmīlību, labvēlību un citiem labumiem⁹⁸. Lai kompensētu atšķirīgo tiesisko režīmu attiecībā uz “virpuļdurvju efektu”, ES finansēta projekta ietvaros tika izstrādāta paraugprocedūra, ko var piemērot visas attiecīgās publiskās iestādes⁹⁹.

Kopš 2004. gada Rumānijā ir spēkā likums par trauksmes cēlāju aizsardzību, tomēr tā īstenošana praksē ir samērā ierobežota. Tieslietu ministrija 2020. gada beigās paziņoja, ka tiek gatavots likumprojekts, ar kuru tiek transponēta Direktīva par trauksmes cēlāju aizsardzību. 2021. gada 5. martā likumprojekts un tā paskaidrojuma raksts tika iesniegts publiskai apspriešanai Tieslietu ministrijas tīmekļa vietnē.

Neskatoties uz Covid-19 pandēmiju, saukšana pie atbildības par korupcijas noziegumiem joprojām bija rezultatīva. Ģenerālprokuratūra un DNA pievērsa īpašu uzmanību iespējamām ar korupciju saistītām problēmām, kas attiecas uz publisko iepirkumu Covid-19 pandēmijas laikā. DNA identificētie modeļi attiecas uz gadījumiem, kad tiek

---

⁹⁷ Līdzīgi noteikumi bija spēkā pirms 2018. gada decembra, bet tie tika atcelti ar Ārkārtas rīkojumu Nr. 114/2018. Stratēģijai pievienotais rīcības plāns ietver likumdošanas pasākumus aģentūras pilnvaru paplašināšanai, kā arī noteikumus par jauniem instrumentiem, kas nepieciešami policijai un prokuroriem, lai labāk veiktu finanšu izmeklēšanu. Šie pasākumi tiek atbalstīti ar investīciju plānu, lai nodrošinātu jaunas uzglabāšanas iespējas tiesu iestādēm un ANABI, kā arī apmācības programmas un pārredzamības pasākumus. Paredzams, ka tiesību aktu pakete stratēģijas galveno noteikumu īstenošanai tiks publiski iesniegta 2021. gada otrajā pusē.

⁹⁸ GRECO ceturtā novērtēšanas kārta, “Second interim compliance report including Follow-up to the ad hoc (rule 34) Report”.

⁹⁹ Šis modelis tika augšupielādēts valsts pretkorupcijas stratēģijas tīmekļa vietnē 2021. gada 18. martā. Šā modeļa piemērošana publiskajās iestādēs tiks izvērtēta 2022. gadā.

pārkāpti publiskā konkursa noteikumi, kukuļiem, kas tiek piedāvāti valsts amatpersonām, kuras iesaistītas konkursa procedūrās, kā arī viltotu izstrādājumu iegādi.

III. MEDIJU PLURĀLISMS UN MEDIJU BRĪVĪBA

Tiesības uz vārda brīvību, kā arī tiesības piekļūt jebkurai sabiedrību interesējošai informācijai ir nostiprinātas Konstitūcijā. Mediju regulatora uzdevums un sastāvs ir noteikts Audiovizuālās nozares likumā. Iestādes apsver izmaiņas šajā likumā saistībā ar Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvas transponēšanu¹⁰⁰.

Joprojām pastāv bažas par Valsts audiovizuālo mediju padomes darbību un budžetu¹⁰¹. Valsts audiovizuālo mediju padome (*Consiliul Național al Audiovizualului, CNA*) ir iestāde, kuras uzdevums ir aizsargāt sabiedrības intereses audiovizuālo programmu jomā, un ar likumu tā ir izveidota kā autonoma publiska iestāde parlamenta kontrolē. *CNA* darbība tika pārtraukta no 2021. gada februāra, kad beidzās mandāti četriem no vienpadsmit locekļiem¹⁰², līdz 11. maijam, kad parlaments nobalsoja par jaunajiem locekļiem¹⁰³. Šķiet, ka joprojām saglabājas budžeta problēmas, kas minētas 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu¹⁰⁴. Likumprojekts, ar ko transponē Direktīvu (ES) 2018/1808 par audiovizuālo mediju pakalpojumiem un kam nepieciešami atbilstoši finanšu un budžeta līdzekļi, tika publicēts sabiedriskajai apspriešanai 2021. gada martā. Likumprojekts paredz, ka iestādei jābūt nepieciešamajam budžetam.

Joprojām rada bažas konkrētu redakcionālās neatkarības un profesionālo normu ievērošanas garantiju trūkums. Runājot par pašregulāciju preses nozarē, nav notikušas nekādas izmaiņas kopš 2020. gada ziņojuma par tiesiskumu, kurā tika paustas bažas par to, ka nav ne tiesību aktos, ne pašregulācijas ceļā noteiktu konkrētu redakcionālās neatkarības un profesionālo normu ievērošanas garantiju. Covid-19 pandēmija pasliktināja jau tā grūtībās nonākušās drukātās un citas vietējās preses ekonomisko situāciju¹⁰⁵, tādējādi mazinot kvalitātes standartu ieviešanas prioritāro nozīmi¹⁰⁶. 2021. gada mediju plurālisma uzraudzības instruments (*MPM 2021*) kā galveno pastāvīgo problēmu norāda “žurnālistu nestabilitāti un sliktos darba apstākļus” un komerciālo un īpašnieku ietekmi uz redakcionālo saturu novērtē kā ļoti augsta riska jomu¹⁰⁷.

Mediju īpašumtiesību pārredzamība joprojām ir nepilnīga¹⁰⁸. Kā minēts 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu, Audiovizuālās nozares likums paredz, ka padomei jānodrošina mediju organizācijas, darbības un finansēšanas pārredzamība audiovizuālajā nozarē. Uz

¹⁰⁰ Rumānija preses brīvības indeksā ierindojas 48. vietā pasaulē un 21. vietā Eiropas Savienībā. Pēdējo gadu laikā situācija ir salīdzinoši nemainīga, tās pozīcija svārstās no 44. līdz 49. vietai kopš 2016. gada.

¹⁰¹ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 13. lpp.

¹⁰² 2021. gada 10. februāra publiskajā paziņojumā ir norādīts, ka padomes publiskās sēdes tiks atsāktas pēc tam, kad parlaments būs izvirzījis locekļus četriem brīvajiem mandātiem; sk. Valsts audiovizuālo mediju padomes (*CNA*) preses brīfingu par *CNA* publiskajām sanāksmēm, 2021. gada 10. februāris.

¹⁰³ *Pagina de medii*, “Official. Parliament voted for new CNA members: Mircea Toma, one of them”, 2021. gada 11. maijs.

¹⁰⁴ Informācija saņemta Rumānijas apmeklējuma laikā. 2021. gada mediju plurālisma uzraudzības instrumenta ziņojumā par valsti (Rumāniju) 13. lpp. ir arī norādīts, ka *CNA* ir ierobežots finansējums.

¹⁰⁵ *The Center for Independent Journalism* (2020), “Fundamental Rights under Siege 2020”, 18. lpp.

¹⁰⁶ Informācija saņemta Rumānijas apmeklējuma laikā.

¹⁰⁷ 2021. gada mediju plurālisma uzraudzības instruments, ziņojums par valsti (Rumāniju), 15. lpp.; sk. arī “Reportieri bez robežām” — Rumānija.

¹⁰⁸ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 14. lpp.

drukātajiem un digitālajiem medijiem attiecas nevis īpaši noteikumi, bet gan vispārīgie noteikumi, kas reglamentē uzņēmējdarbības tiesībās ietvertu īpašumtiesību pārredzamību. Turklāt *MPM* ziņo par pastāvošām nepilnībām¹⁰⁹. Ir arī ietvertas atsauces uz datu aizsardzības noteikumiem, lai izvairītos no tā, ka tiek publiskota noteikta informācija par mediju īpašumtiesībām, ko iepriekš ir atklājusi *CNA*¹¹⁰. *MPM* 2021 ir norādīts, ka ziņu mediju koncentrācija ir augsta, jo īpaši drukāto ziņu tirgus sektorā, kas ir ļoti mazs gan pieprasījuma, gan īpašnieku skaita ziņā¹¹¹.

Valsts reklāma joprojām ir nozīmīgs finansējuma avots mediju nozarē. Komerציālās reklāmas apjoma samazināšanās ir radījusi mediju namiem ieņēmumu zaudējumus, savukārt līgumi par valsts reklāmu, šķiet, rada bažas par redakcionālo neatkarību¹¹². Ieinteresētās personas ziņo arī par citām bažām attiecībā uz līdzekļu piešķiršanu un min, piemēram, reklāmas līgumus par Covid-19 pandēmijas norišu atspoguļošanu, kas noslēgti brīdī, kad, domājams, šādu norišu nemaz nebija¹¹³.

Valsts informācijas kampaņu fondi ir bijuši nozīmīgs mediju atbalsta līdzeklis Covid-19 pandēmijas laikā. Ar 2020. gada 7. maija Ārkārtas rīkojumu Nr. 63¹¹⁴ tika piešķirti aptuveni 50 miljoni EUR valdības mediju kampaņām ar mērķi novērst Covid-19 izplatību. Lielāko daļu budžeta (53 %) tiesību akts paredzēja TV kampaņām. Kopumā no šīs shēmas labumu guva 364 pieteikumu iesniedzēji¹¹⁵. Shēma saņēma kritiku no dažiem medijiem un citām ieinteresētajām personām, kas uzskatīja, ka pieteikšanās kritēriji ir labvēlīgi lielajiem medijiem un veicina klikšķēsmu. Tika arī norādīts uz risku, ka iedzīvotāju uzticība medijiem arvien samazinās, kā arī uz politiskā spiediena un pašcenzūras risku¹¹⁶.

Joprojām pastāv bažas par tiesiskā regulējuma īstenošanu attiecībā uz piekļuvi informācijai. Likums¹¹⁷ garantē mediju piekļuvi sabiedrību interesējošai informācijai, tostarp ar preses konferenču starpniecību, kuras regulāri jāorganizē publiskajām iestādēm¹¹⁸. Tomēr informācijas pieejamības trūkums joprojām tiek norādīts kā būtisks izaicinājums žurnālistiem. Tiek ziņots par problēmām, tostarp arī Covid-19 pandēmijas kontekstā, kas

---

¹⁰⁹ 2021. gada mediju plurālisma uzraudzības instruments, ziņojums par valsti (Rumāniju), 14. lpp. minēts, ka, piemēram, “digitālo mediju uzņēmums var piederēt citam uzņēmumam, kas savukārt pieder ārvalstu juridiskai personai ar nezināmiem īpašniekiem”.

¹¹⁰ “Reportieri bez robežām” — Rumānija.

¹¹¹ 2021. gada mediju plurālisma uzraudzības instruments, ziņojums par valsti (Rumāniju), 14. lpp. norādīts, ka drukāto ziņu tirgus ir ļoti mazs lasītāju un īpašnieku ziņā un ka to raksturo “gandrīz 100 % četru lielāko īpašnieku koncentrācija”. Turklāt ir norādīts, ka “digitālo ziņu tirgus ir ļoti sadrumstalots (37 % koncentrācija), bet koncentrācija ir mērenāka televīzijas un radio jomās, kur četri lielākie īpašnieki piesaista attiecīgi 65 % un 59 % auditorijas”. *MPM* brīdina, ka datu trūkums joprojām rada šķērslī tirgus daļu novērtēšanai tiešsaistes vidē, tomēr atzīmējot, ka lielākā daļa rumāņu joprojām izmanto televīziju kā galveno ziņu avotu.

¹¹² *Center for Independent Journalism* (2020), “Fundamental Rights under Siege”, 17. un 18. lpp.

¹¹³ Turpat, 19. lpp.

¹¹⁴ Ārkārtas rīkojums Nr. 63 par sabiedrības informēšanas kampaņu organizēšanu un vadīšanu saistībā ar epidemioloģisko situāciju, ko izraisījusi Covid-19 izplatība, 2020. gada 7. maijs.

¹¹⁵ Valdības Ģenerālsekretariāta 2020. gada 6. jūlijā publicētā informācija (<https://sgg.gov.ro/new/06-07-2020-anunt/>).

¹¹⁶ *The Center for Independent Journalism* (2020), “Fundamental Rights under Siege”, 21. lpp.; organizācijas *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu un *Expert Forum* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu; *Holdis, Dumitrita* (2020), “ReportIt: When state funding discredits the press – The Romanian media is facing a financial and moral dilemma”.

¹¹⁷ Likums Nr. 544/2001 par piekļuvi informācijai, 17. pants.

¹¹⁸ Dekrēts par ārkārtas stāvokļa noteikšanu Rumānijas teritorijā Nr. 195, 2020. gada 16. marts.

ietver kavēšanos vai atteikumus sniegt informāciju, preses konferenču¹¹⁹ trūkumu un datu aizsardzības noteikumu izmantošanu, lai ierobežotu piekļuvi informācijai¹²⁰. Turklāt, ja tiesā tiek apstrīdēti tādu iestāžu lēmumi, kuras atsakās sniegt informāciju, līdzīgās situācijās tiek piemērotas atšķirīgas interpretācijas¹²¹. Papildus vispārējai statistikai no 2021. gada marta iestādes ik dienu darīja pieejamus¹²² un atjaunināja izejas datus par Covid-19 pandēmiju. Neskatoties uz šiem centieniem, joprojām šķiet, ka piekļuve informācijai Covid-19 pandēmijas laikā ir kļuvusi sarežģītāka, un pilsoniskā sabiedrība un žurnālisti pauž aicinājumus nodrošināt lielāku pārredzamību¹²³. Rumānijas iestādēm veicot regulāru uzraudzību, ir atklāts, ka valsts pārvalde atšķirīgi piemēro tiesisko regulējumu, kā arī publiskās iestādes nepiešķir pietiekami lielu prioritāti pārredzamības pasākumiem, un šis līmenis ir viszemākais vietējo iestāžu vidū¹²⁴. *MPM 2021* kā riska faktori norādīts iestāžu atsauces līmenis, kas joprojām ir neatbilstīgs, un tas, ka piekļuve tiesai, lai celtu prasības, ir apgrūtināša¹²⁵. Lai risinātu dažas no minētajām problēmām, 2020. gada augustā tika ierosināti grozījumi tiesiskā regulējuma īstenošanas noteikumos. Tomēr daži no ierosinātajiem noteikumiem ir tikuši kritizēti, jo, iespējams, apgrūtināta piekļuve noteiktai informācijai¹²⁶. 2021. gada martā tika uzsākts valdības komunikācijas pārvaldības stratēģijas projekts¹²⁷.

Joprojām tiek ziņots par tiesvedības procesiem par neslavas celšanu pret pētnieciskajiem žurnālistiem. Divi nesenie ziņojumi Eiropas Padomes Žurnālistikas un žurnālistu drošības aizsardzības veicināšanas platformā attiecas uz aizskarošu izturēšanos pret žurnālistiem un viņu iebiedēšanu¹²⁸. Attiecīgā Rumānijas tiesa 2021. gada sākumā noraidīja vēl vienu tiesvedības procesu par neslavas celšanu pret pētnieciskajiem žurnālistiem saistībā ar rakstiem par pasaules futbola industriju. Nesenajā spriedumā, kas tika pieņemts pēc tiesvedības procesa, kuru Bukarestes apgabala mērs ierosināja pret lielu laikrakstu par neslavas celšanu, pirmās instances tiesa nolēma atcelt vairākus šī laikraksta publicētos

---

¹¹⁹ *The Center for Independent Journalism* (2020), “Fundamental Rights under Siege”, 10. lpp; *Liberties* (2021), “EU 2020: Demanding on Democracy”; organizācijas *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu; grūtības iegūt informāciju par runaspersonām tika minētas arī valsts apmeklējumu laikā.

¹²⁰ *Liberties* (2021), “EU 2020: Demanding on Democracy”, 157.–158. lpp.; organizācijas *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu.

¹²¹ Saskaņā ar asociācijas *Expert Forum* sniegto informāciju 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, prasībās tiesā pret 42 policijas iecirkņiem saistībā ar datiem par naudas sodiem un sankcijām, kas piemērojami Covid-19 pandēmijas laikā, tika saņemti atšķirīgi spriedumi pirmajā instancē (kur 21 gadījumā tika lemts par labu pieteikuma iesniedzējam, bet 20 gadījumos — par labu policijai) un apelācijas instancē.

¹²² Veselības ministrija, *COVID-19 Transparency*, <https://data.gov.ro/dataset/transparenta-covid>.

¹²³ Organizācijas *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu; sk. arī “Reportieri bez robežām” — Rumānija.

¹²⁴ Informācija saņemta Rumānijas apmeklējuma laikā.

¹²⁵ 2021. gada mediju pluralisma uzraudzības instruments, ziņojums par valsti (Rumāniju), 12. lpp.

¹²⁶ Organizācijas *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu.

¹²⁷ Valdības Ģenerālsēkretariāts, 2021. gada 22. marts, projekta *Strategy for the management of the governmental communication of Romania* atklāšanas konference.

¹²⁸ Pirmais ziņojums attiecas uz 2020. gada novembrī iesniegto prasību, ar kuru pētnieciskajiem žurnālistiem tiek pieprasīts atlīdzināt zaudējumus vairāk nekā 488 000 EUR apmērā saistībā ar rakstu par bojātu masku pārdošanu. Otrais ziņojums attiecas uz prasību, kas tika iesniegta 2021. gada martā pret žurnālistiem un medijiem pēc tam, kad tika publicēti raksti, kuros izteikti apgalvojumi par seksuālu vardarbību un izvarošanu pareizticīgo kristiešu vidusskolā. Rumānijas iestāžu atbildē par pēdējo no minētajām lietām, kas pieejama arī platformā “Council of Europe — Romania”, norādīts, ka minētā lieta pašlaik gaida izskatīšanu saskaņā ar Civilt kodeksu un ka prasītājs to iesniedzis personīgi.

rakstus¹²⁹. Tiek ziņots, ka mērs ir iesniedzis arī kriminālpasūdzību, ko izmeklē Organizētās noziedzības un terorisma noziegumu izmeklēšanas un apkarošanas direktorāts, pret vairāku publikāciju žurnālistiem par organizētas noziedzīgas grupas izveidi, kā arī par izspiešanu¹³⁰. Pilsoniskā sabiedrība arī ziņoja par vairākiem gadījumiem, kuros publiskās iestādes vai uzņēmēji iesnieguši pret žurnālistiem, medijiem vai pilsonisko sabiedrību stratēģisku prasību pret sabiedrības līdzdalību (*strategic lawsuit against public participation, SLAPP*)¹³¹.

IV. CITI INSTITUCIONĀLI JAUTĀJUMI SAISTĪBĀ AR LĪDZSVARA UN ATSVARA SISTĒMU

Rumānija ir daļēji prezidentāla pārstāvības demokrātijas republika. Rumānijas parlamentu veido divas palātas — Senāts (augšpalāta) un Deputātu palāta (apakšpalāta). Likumdošanas iniciatīvas var ierosināt valdība, deputāti, senatori vai ne mazāk kā 100 000 pilsoņu grupa¹³². Konstitucionālā tiesa ir Konstitūcijas pārākuma garantētāja, un tā atbild par tiesību aktu pārskatīšanu¹³³.

Joprojām pastāv bažas par tiesību aktu stabilitāti un paredzamību. Parastais tiesību aktu izstrādes un pieņemšanas process ir pienācīgi reglamentēts, un tas ietver paplašinātu līdzsvara un atsvara institucionālo sistēmu. Tomēr, kā noteikts 2020. gada ziņojumā par tiesiskumu¹³⁴, tiesību akti tiek pārāk bieži mainīti, bet grozījumu mērķis bieži vien ir neskaidrs un no tiem izrietošie tiesību akti var būt pretrunīgi. Parlaments dažādās politikas jomās ir ierosinājis un pieņēmis daudzus grozījumus vienos un tajos pašos tiesību aktos, tostarp veicot pretrunīgas izmaiņas. Leģislatīvā padome¹³⁵ ziņo, ka atkārtoti grozījumi, kuriem trūkst saskaņotības, apvienojumā ar daudzkārt grozīto tiesību aktu kodifikācijas trūkumu ir apgrūtinājuši esošo tiesību aktu pārzināšanu pat praktizējošiem juristiem. Uzņēmumi norāda, ka stabili un paredzamu tiesību aktu trūkums ir problēma¹³⁶. Tāpēc Leģislatīvā padome tagad uzstāj, ka jāievieš pienākums publicēt konsolidētu tiesību akta versiju ikreiz, kad tas tiek grozīts. Likums Nr. 24 par likumdošanas metodēm ļauj tiesību akta ierosinātājam lemt par tā pārpublicēšanu konsolidētā formā, taču šī iespēja tiek izmantota reti. Leģislatīvā padome ir

¹²⁹ *Libertatea*, “In the civil trial, the District Court 2 ruled in favour of Mayor Baluta and also decided to delete the articles about Goleac! The decision is not final”, 2021. gada 24. maijs.

¹³⁰ *Agerpres*, “Journalist Cătălin Tolontan, heard by DIICOT following a complaint filed by the mayor of Sector 4”, 2021. gada 20. maijs; “Reportieri bez robežām” un organizācija *ActiveWatch* nosūtīja atklātu vēstuli Rumānijas iestādēm, lūdzot veikt izmeklēšanu par to, kā tika izskatīta kriminālprasība, un ziņo, ka “Rumānijas Organizētās noziedzības un terorisma noziegumu izmeklēšanas un apkarošanas direktorāts (*DIICOT*) ir uzsācis iekšēju izmeklēšanu”.

¹³¹ Informācija saņemta Rumānijas apmeklējuma laikā. Tika ziņots arī par vismaz 5 gadījumiem, kad tiesvedības procesa izdevumu segšanai tika izmantoti valsts līdzekļi. *MPM* ir norādīts, ka “*atsevišķas lietas varētu uzskatīt par šīs [t. i., SLAPP] parādības piemēriem*”.

¹³² Rumānijas Konstitūcija, 74. pants. Pilsoņiem, kuri izmanto savas tiesības ierosināt likumdošanas iniciatīvas, ir jāpārstāv vismaz viena ceturtdaļa no valsts apgabaliem, un katrā no šiem apgabaliem vai Bukarestes pašvaldībā vajadzētu būt reģistrētiem vismaz 5000 parakstu attiecīgās iniciatīvas atbalstam.

¹³³ Rumānijas Konstitūcija, 142. pants.

¹³⁴ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 16.–17. lpp.

¹³⁵ Leģislatīvā padome ir parlamenta padomdevēju ekspertu struktūra, kas sniedz atzinumu par visiem jaunajiem tiesību aktu projektiem, kā arī nodrošina visa tiesību aktu kopuma sistemātisku unifikāciju un saskaņošanu.

¹³⁶ Austrijas Federālās ekonomikas palātas sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 24. lpp. Juridiskās noteiktības trūkums ir uzsvērts arī Eiropas pusgada kontekstā; Eiropas pusgada 2020. gada ziņojums par valsti — Rumānija, SWD(2020) 522 final. Rumānija atpalcē no ES vidējā rādītāja attiecībā uz tiesību aktu stabilitāti un pieejamību, un ieinteresētās personas ziņo, ka neskaidrība par politikas un likumdošanas lēmumiem ir novedusi pie vispārēja priekšstata par neparedzamību.

arī uzsākusi tiesību aktu kodifikācijas projektu¹³⁷. Tomēr parlamenta procedūra, saskaņā ar kuru grozījumi paliek iesniegti, kamēr tie netiek konkrēti atcelti, nozīmē, ka parlamentā izskatīšanas procesā ilgstoši paliek vairāki grozījumi un procedūras. Par pozitīvu soli tika uzskatīts parlamenta galīgais noraidījums jaunā parlamenta sasaukuma pirmajos mēnešos attiecībā uz problemātiskiem grozījumiem būtiskās jomās, kurus bija atstājis neizskatītus iepriekšējais sasaukums¹³⁸.

Kopš pēdējā ziņojuma netika pieņemti nozīmīgi valdības ārkārtas rīkojumi tiesiskuma jomā. Konsultatīvajā referendumā, kas notika 2019. gada maijā, lielākā daļa pilsoņu balsoja par valdības ārkārtas rīkojumu (*Government Emergency Ordinances, GEO*) izmantošanas aizliegumu tiesiskuma jomā¹³⁹. Tas atspoguļoja bažas par pārmērīgu *GEO* izmantošanu šajā jomā, bet kopš 2019. gada novembra ir bijis maz šādu gadījumu¹⁴⁰. Papildus tiesiskuma jomai 2020. gadā lielākā daļa *GEO* tika izdoti Covid-19 pandēmijas kontekstā¹⁴¹. Attiecībā uz parlamenta procedūrām jānorāda, ka ārkārtas procedūru skaits saistībā ar galvenajiem tiesiskuma un korupcijas apkarošanas jautājumiem 2020. gadā ir ievērojami samazinājies. 2021. gada februārī parlaments noraidīja priekšlikumu izskatīt tiesību akta projektu par *SIJ* darbības atcelšanu parlamenta ārkārtas procedūrā.

Ietekmes novērtējumu un sabiedrisko apspriešanu skaits pirms tiesību aktu pieņemšanas joprojām ir ierobežots. Neskatoties uz valdības Ģenerālsekretariāta centieniem stiprināt centrālo un vietējo iestāžu spēju pamatot publiskos lēmumus¹⁴², uz pierādījumiem balstītu instrumentu izmantošana politikas veidošanā joprojām ir nevienmērīga, un daudzi regulatīvās ietekmes novērtējumi ir virspusēji¹⁴³. Pilsoniskā sabiedrība ziņoja, ka daudziem likumprojektiem, par kuriem jāveic sabiedriskā apspriešana, nav ietekmes uz budžetu. 2020. gadā valdības Ģenerālsekretariāta līmenī tika pieņemti 65 normatīvie akti, no kuriem tika publiski izsludināti tikai 12. No 47 saņemtajiem ieteikumiem tika pieņemts tikai viens. Vienpadsmit no 12 publicētajiem normatīvajiem aktiem netika mainīti¹⁴⁴. Nevalstiskā sektora un mediju pārstāvju līdzdalība politikas veidošanas procesā ir sporādiska¹⁴⁵, lai gan nepieciešamā tiešsaistes infrastruktūra ir izveidota. Tiešsaistes konsultāciju platformas lietotāju skaits joprojām ir ierobežots¹⁴⁶. Valdības Ģenerālsekretariāts veido tādu NVO katalogu, kuras ir ieinteresētas piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā.

¹³⁷ Informācija saņemta Rumānijas apmeklējuma laikā.

¹³⁸ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu Rumānijā Sadarbības un pārbaudes mehānisma ietvaros, COM(2021) 370 final.

¹³⁹ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 16. lpp.

¹⁴⁰ Izņēmumi ietver i) pasākumus, kas veikti, lai nodrošinātu tiesu sistēmas darbību Covid-19 pandēmijas laikā, ii) 2020. gada februārī pieņemtu tiesību aktu par publisku iegādi, ar kuru ievieša jaunu potenciālu disciplināro procedūru tiesnešiem un kurš tika atzīts par antikonstitucionālu, iii) 2020. gada 30. decembra valdības ārkārtas rīkojumu, ar ko kavēja to noteikumu stāšanos spēkā, ar kuriem palielina noteiktās tiesu kolēģijās nepieciešamo tiesnešu skaitu un kurus ir paredzēts atcelt, veicot pašlaik notiekošo tiesu sistēmu regulējošo tiesību aktu pārskatīšanu.

¹⁴¹ Covid-19 pandēmijas kontekstā tika izdoti 159 *GEO*, bet pārējie 68 tika pieņemti citu pasākumu regulēšanai.

¹⁴² Likums Nr. 24/2000 par tiesību aktu izstrādi nosaka sākotnēju pienākumu identificēt noteikumu projektu ietekmi, bet prasības par regulatīvās ietekmes novērtējumu ir plašāk precizētas 2006. gadā izdotajā valdības Lēmumā Nr. 1361. Saskaņā ar minētajiem noteikumiem visiem noteikumiem jāpievieno paskaidrojoša piezīme, kurā aprakstīts priekšlikuma projekta pamatojums un ietekmes novērtējums.

¹⁴³ Sk. "Sustainable Governance Indicators 2020, Romania Report", 28. un 29. lpp.

¹⁴⁴ Gada pārskats par lēmumu pieņemšanas pārredzamību (2020. gada 1. janvāris–2020. gada 31. decembris), pielikums Nr. 20 — PS 14/2019 valdības Ģenerālsekretariāta līmenī (I pielikums).

¹⁴⁵ Eiropas Komisija, "Public administration characteristics and performance in EU28", 2018. gada aprīlis.

¹⁴⁶ 2020. gadā bija 202 *consultare.gov.ro* platformas lietotāji.

Covid-19 pandēmijas kontekstā izsludinātais trauksmes stāvoklis pārauga ārkārtas stāvokli, un ārkārtas pasākumi tika pārskatīti tiesā. Ārkārtas stāvoklis, kas izsludināts saistībā ar Covid-19 pandēmiju, tika atcelts 2020. gada 14. maijā. Pēc ārkārtas stāvokļa beigām 15. maijā¹⁴⁷ tika izsludināts trauksmes stāvoklis, ko valdība apstiprināja 18. maijā¹⁴⁸, sākotnēji uz 30 dienām. Pēc tam to pagarināja ar secīgiem valdības lēmumiem, ikreiz uz 30 dienām. Trauksmes stāvoklis paliek spēkā. Pēc Konstitucionālās tiesas nolēmumiem, kuros tika apšaubīts ārkārtas stāvokļa juridiskais pamats, parlaments apstiprināja valdības izsludināto trauksmes stāvokli¹⁴⁹. 2020. un 2021. gadā Augstākās kasācijas tiesas Administratīvo un fiskālo strīdu palāta pēdējā instancē pieņēma galīgo lēmumu 12 lietās, kas attiecas uz administratīvajiem aktiem, kuri izdoti, pamatojoties uz 15. pantu Likumā Nr. 136/2020, ar kuru nosaka sabiedrības veselības aizsardzības pasākumus epidemioloģiskā un bioloģiskā riska situācijās, kas piemērojami Covid-19 pandēmijas kontekstā. Divās lietās tiesa izdeva rīkojumus atcelt administratīvos aktus¹⁵⁰.

Pasākumi, kas paredzēti, lai risinātu jautājumu par tiesas lēmumu īstenošanu un tiesu judikatūras piemērošanu valsts pārvaldē, joprojām nav īstenoti. Tā kā tika konstatēts, ka Rumānija ir pārkāpusi Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. panta 1. punktu, jo valsts vai tās pārraudzībā esošas juridiskas personas nav izpildījušas iekšzemes tiesu galīgos lēmumus vai būtiski kavējušas to izpildi¹⁵¹, Rumāniju šī sprieduma izpildē joprojām pastiprināti uzrauga Eiropas Padomes Ministru komiteja¹⁵². Šajā sakarā Rumānija 2019. gadā Eiropas Padomes Ministru komitejai ierosināja rīcības plānu un apstiprināja pasākumu sarakstu rīcības plāna izpildei¹⁵³. Tomēr šie pasākumi nav īstenoti¹⁵⁴. Valdība ar tās 2020. gada 27. novembra memorandu nolēma norīkot darba grupu ierosināt jaunus juridiskus risinājumus, lai izpildītu visas rīcības plāna prasības, tostarp attiecībā uz tādu spriedumu īstenošanu, kas uzliek valstij vai tās pārraudzībā esošām juridiskām personām pienākumu veikt konkrētu aktu (morālu pienākumu).

Konstitucionālās tiesas 2021. gada 8. jūnija spriedums rada nopietnas bažas, jo tajā ir apšaubīts ES tiesību aktu pārākuma princips. Šajā spriedumā¹⁵⁵ Konstitucionālā tiesa

---

¹⁴⁷ Valsts ārkārtas situāciju komitejas Lēmums Nr. 24, ar ko apstiprina valsts trauksmes stāvokļa noteikšanu un infekcijas profilakses un kontroles pasākumu izveidi saistībā ar SARS-CoV-2 vīrusa izraisīto epidemioloģisko situāciju.

¹⁴⁸ Valdības 2020. gada 18. maija Lēmums Nr. 394 par trauksmes stāvokļa izziņošanu un pasākumiem, kas piemērojami tā laikā, lai novērstu un apkarotu Covid-19 pandēmijas sekas.

¹⁴⁹ 2020. gada 15. maija Likums Nr. 55/2020 par pasākumiem, kas piemērojami, lai novērstu un apkarotu Covid-19 pandēmijas sekas.

¹⁵⁰ Rumānijas sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 44.–45. lpp.

¹⁵¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2005. gada 6. septembra spriedums lietā *Săcăleanu group* / Rumānija (pieteikums Nr. 73970/01).

¹⁵² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildes nodaļa (2019), 2021. gada 11. marta Lēmums CM/Del/Dec(2021)1398/H46-23.

¹⁵³ Šie pasākumi ietvēra tiesiskā regulējuma grozījumus, kuru mērķis ir garantēt laicīgu izpildi un ieviest Tieslietu ministrijas aizgādībā mehānismu tādu spriedumu novēlotas izpildes uzraudzībai un nepieļaušanai, kuru gadījumā parādnieks ir valsts.

¹⁵⁴ Eiropas Padomes Ministru komiteja “vēlreiz aicināja iestādes sniegt, vēlākais, līdz 2021. gada 15. jūnijam, to analīzi par iespējamajām pretrunām starp izpētītajām iespējām, lai nodrošinātu, ka tiek īstenoti materiālie piešķirumi, ja parādnieks ir valsts kontrolēts uzņēmums, un citas valsts starptautiskās saistības, un lūdza valstis arī informēt komiteju par jebkādu turpmāku progresu, izskatot šajā jomā nepieciešamos pasākumus” un “pauza nopietnas bažas par ilgstošu taustāma progresā neesamību, kā arī mudināja iestādes divkārtot centienus, lai nodrošinātu šī procesa ātru izpildi”. Sk. CM/Del/Dec(2021)1398/H46-23, 6.–7. punkts.

¹⁵⁵ Konstitucionālās tiesas 2021. gada 8. jūnija Lēmums Nr. 390 attiecībā uz iebildumiem par Likuma Nr. 304/2004 attiecībā uz tiesu organizāciju 881.–889. panta noteikumu un valdības Ārkārtas rīkojuma

nepieņēma Eiropas Savienības Tiesas konstatējumus, kas ietverti tās 2021. gada 18. maija prejudiciālajā nolēmumā, un vispārīgāk apšaubīja ES tiesību aktu pārākuma principu¹⁵⁶. Tā konstatēja, ka valsts tiesas nav pilnvarotas pārbaudīt to valsts noteikumu atbilstību ES tiesību aktiem, kurus Konstitucionālā tiesa pasludinājusi par atbilstīgiem Konstitūcijai, un ka no SPM lēmuma izrietošie pienākumi nav saistoši valsts tiesām¹⁵⁷. Tas var radīt būtisku šķērslī tiesām, kurām, izskatot lietas, jo īpaši attiecībā uz *SIJ*, jāpiemēro iepriekš minētajā prejudiciālajā nolēmumā noteiktās ES tiesību aktu prasības.

Neatkarīgas iestādes turpināja aktīvi darboties visu Covid-19 pandēmijas laiku. 2020. gadā ombude¹⁵⁸ iesniedza kopā 18 prasības (iebildumus) par neatbilstību Konstitūcijai, no kurām kopumā tika pieņemtas vienpadsmit, bet divas tika noraidītas un četras joprojām tiek izskatītas. Seši Konstitucionālajai tiesai iesniegtie iebildumi par neatbilstību Konstitūcijai attiecās uz pasākumiem, kas veikti ārkārtas vai trauksmes stāvokļa kontekstā. Ombude arī nosūtīja kopā 65 vēstules un ieteikumus dažādiem ministriem attiecībā uz viņu lēmumiem par ārkārtas un trauksmes stāvokli. Pēc ombudes pēdējo trīs gadu darbības pārskatu noraidīšanas Parlaments 2021. gada 16. jūnijā atstādināja ombudi no viņas amata pienākumiem. Konstitucionālā tiesa 2021. gada 29. jūnijā lēma, ka parlamenta veiktā ombudes atstādināšana ir pretrunā ar Konstitūciju, jo likums, kas reglamentē atļaušanu, skaidri neparedz šādu sankciju piemērošanas gadījumus, kā arī tiesības iesniegt apelāciju neatkarīgā un objektīvā tiesā. Tāpēc lēmums par atļaušanu tika atcelts, un ombude tika atjaunota amatā.

Parlamentā tiek apspriests priekšlikums apvienot Rumānijas Cilvēktiesību institūtu un Valsts diskriminācijas apkarošanas padomi. Pēc tam, kad tika pieņemts likums, ar ko groza Rumānijas Cilvēktiesību institūta (*Romanian Institute for Human Rights, RIHR*)¹⁵⁹ mandātu un pilnvaras, Rumānijas prezidents izteica iebildumu par neatbilstību Konstitūcijai. Šajā kontekstā Konstitucionālā tiesa atzina, ka likums kopumā neatbilst Konstitūcijai. Senātā tiek apspriests likumdošanas priekšlikums par *RIHR* iekļaušanu Valsts diskriminācijas apkarošanas padomē (*National Council for Combating Discrimination, NCCD*). Tomēr šo divu iestāžu¹⁶⁰ juridiskā statusa, uzdevumu un pilnvaru būtiskās atšķirības rada nenoteiktību attiecībā uz ierosināto apvienošanu¹⁶¹.

Nr. 90/2018 attiecībā uz konkrētiem Tiesu iestādēs pastrādātu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas nodaļas pasākumiem neatbilstību Konstitūcijai.

¹⁵⁶ Tiesas 2021. gada 18. maija sprieduma apvienotajās lietās C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 un C-379/19 — *Asociația "Forumul Judecătorilor din România" un citi*, 251.–252. punktā Eiropas Savienības Tiesa atgādināja, ka “Savienības tiesību pārākuma princips prasa, lai iesniedzējtiesa nepiemērotu attiecīgās tiesību normas neatkarīgi no tā, vai tām ir leģislatīva vai konstitucionāla izcelsme” un ka princips “jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts konstitucionāla līmeņa tiesisko regulējumu, kā to ir interpretējusi šīs dalībvalsts Konstitucionālā tiesa, saskaņā ar kuru zemākas instances tiesai nav tiesību pēc savas ierosmes nepiemērot valsts tiesību normu, kura ietilpst Lēmuma 2006/928 piemērošanas jomā un kura, ņemot vērā Tiesas spriedumu, tās ieskatā ir pretēja šim lēmumam vai LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai”.

¹⁵⁷ Savā 2021. gada 18. maija spriedumā Eiropas Savienības Tiesa skaidri norādīja, ka Rumānijai jāveic atbilstīgi pasākumi, lai izpildītu SPM kritērijus, “atbilstoši LES 4. panta 3. punktā noteiktajam lojālas sadarbības principam pienācīgi ņemot vērā uz minētā lēmuma pamata sagatavotos Komisijas ziņojumus”, un šāds pienākums jāpilda “katrai attiecīgās dalībvalsts struktūrai”. Turpat, 176.–178. punkts.

¹⁵⁸ Valstu cilvēktiesību aizsardzības iestāžu Eiropas tīklā (*European Network of National Human Rights Institutions, ENNHRI*) 2020. gadā iesniegtais ombuda akreditācijas pieprasījums joprojām tiek izskatīts.

¹⁵⁹ 2020. gada ziņojums par tiesiskumu, Valstu sadaļa — tiesiskuma situācija Rumānijā, 17. lpp.

¹⁶⁰ *RIHR* ir neatkarīga iestāde ar juridiskas personas statusu, savukārt *NCCD* tika izveidota kā valsts iestāde ar juridiskas personas statusu; *RIHR* uzdevums ir nodrošināt labākas publisko iestāžu, NVO un Rumānijas pilsoņu zināšanas par cilvēktiesību jautājumiem, savukārt *NCCD* uzdevums ir piemērot Rumānijas Konstitūcijā paredzēto pilsoņu vienlīdzības principu valsts un starptautiskajos tiesību aktos; visbeidzot,

Jauni grozījumi, kas veikti, lai atvieglotu asociāciju un fondu izveidi, stājās spēkā 2020. gadā. Valdības Rīkojuma Nr. 26/2000 grozījumu mērķis ir veicināt biedrošanās tiesības un mazināt birokrātisko slogu NVO¹⁶². Konkrēti, jaunie noteikumi dod priekšroku elektronisko dokumentu izmantošanai un procedūru un reģistrācijas noteikumu racionalizēšanai. Lai gan vairākas pilsoniskās sabiedrības organizācijas šīs izmaiņas uzskatīja par progresu, ir arī saņemta kritika, jo īpaši attiecībā uz grozījumu saskaņotības trūkumu¹⁶³. Ieinteresētās personas ziņo, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas negatīvi ietekmēja ierobežojumi attiecībā uz pulcēšanās un biedrošanās brīvību, kas tika noteikti saistībā ar Covid-19 pandēmiju¹⁶⁴. Pilsoniskās sabiedrības telpa joprojām tiek uzskatīta par sašaurinātu¹⁶⁵.

RIHR ir vispārējas pilnvaras veikt pētniecības, informācijas, apmācības un izglītības pasākumus cilvēktiesību jomā, bet *NCCD* īsteno pilnvaras, kas attiecas tikai uz vienlīdzības un nediskriminācijas principu īstenošanas jomu.

¹⁶¹ Valstu cilvēktiesību aizsardzības iestāžu Eiropas tīkla sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 272. un 273. lpp.

¹⁶² Pamattiesību aģentūras sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 7. lpp.; *APADOR* (Helsinku komitejas) sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 20. lpp.

¹⁶³ Organizācijas *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 30. lpp., un Rumānijas apmeklējuma ietvaros saņemtā informācija.

¹⁶⁴ *APADOR* (Helsinku komitejas) sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu, 20. lpp.

¹⁶⁵ *CIVICUS* novērtējumi; novērtējumus piecu kategoriju skalā izsaka šādi: atvērta, sašaurināta, ierobežota, apspiesta un noslēgta.

I pielikums. Avotu saraksts alfabētiskā secībā*

* *Saraksts ar dokumentiem, kas saņemti 2021. gada ziņojuma par tiesiskumu apspriešanas laikā, ir pieejams šajā vietnē: <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.*

Agerpres, “Jurnalistul Cătălin Tolontan, audiat la DIICOT în urma unei plângeri depuse de primarul Sectorului 4” (*DIICOT* uzklausa žurnālistu Ketelinu Tolontanu pēc 4. sektora mēra iesniegtās sūdzības), 2021. gada 20. maijs, (<https://www.agerpres.ro/justitie/2021/05/20/jurnalistul-catalin-tolontan-audiat-la-diicot-in-urma-unei-plangeri-depuse-de-primarul-sectorului-4--716788>).

Center for Independent Journalism (2020), “Fundamental Rights under Siege 2020”.

Mediju plurālisma un brīvības centrs (2021), 2021. gada mediju plurālisma uzraudzības instruments, ziņojums par valsti (Rumāniju).

Bertelsmann Foundation, “Sustainable Governance Indicators 2020, Romania Report” (https://www.sgi-network.org/docs/2020/country/SGI2020_Romania.pdf).

Rumānijas Konstitucionālā tiesa, 2021. gada 7. aprīlis (<https://www.ccr.ro/comunicat-de-presa-7-aprilie-2021/>).

Eiropas Padome, Žurnālistikas un žurnālistu drošības aizsardzības veicināšanas platforma — Rumānija (<https://www.coe.int/en/web/media-freedom/romania>).

Komunikācijas ģenerāldirektorāts (2019), Eiropbarometra 482. zibensaptauja “*Businesses’ attitudes towards corruption in the EU*”.

Komunikācijas ģenerāldirektorāts (2020), Eiropbarometra 502. speciālaptauja “*Corruption*”.

Holdis, Dumitrita (2020), “ReportIt: When state funding discredits the press – The Romanian media is facing a financial and moral dilemma” (<https://www.mappingmediafreedom.org/2020/10/30/reportit-when-state-funding-discredits-the-press-the-romanian-media-is-facing-a-financial-and-moral-dilemma/>).

Eiropas Komisija (2018), “Public administration characteristics and performance in EU28” (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8123&furtherPubs=yes>).

Eiropas Komisija (2020), “2020. gada ziņojums par tiesiskumu. Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā”.

Eiropas Komisija (2021), Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

Expert Forum (2021), *Expert Forum* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu.

Funky Citizens (2021), *Funky Citizens* sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu.

Valdības Ģenerālsēkretariāts (2020), Gada pārskats par lēmumu pieņemšanas pārredzamību (2020. gada 1. janvāris–2020. gada 31. decembris), pielikums Nr. 20 — PS 14/2019 valdības Ģenerālsēkretariāta līmenī (http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2021/02/19022021-SGG-Raportul-de-evaluare-a-implementarii-Legii-nr.-52_2003-in-anul-2020-.pdf).

Valdības Ģenerālsēkretariāts (2021), projekta *Strategy for the management of the governmental communication of Romania* atklāšanas konference (<http://sgg.gov.ro/1/conferinta-de-deschidere-a-proiectului-strategia-pentru-managementul-comunicarii-guvernamentale-a-romaniei-cod-sipoca-754/>).

Holdis, Dumitrita (2020), “ReportIt: When state funding discredits the press – The Romanian media is facing a financial and moral dilemma” (<https://www.mappingmediafreedom.org/2020/10/30/reportit-when-state-funding-discredits-the-press-the-romanian-media-is-facing-a-financial-and-moral-dilemma/>).

Libertatea, “In the civil trial, the District Court 2 ruled in favour of Mayor Baluta and also decided to delete the articles about Goleac! The decision is not final”, 2021. gada 24. maijs, (<https://www.libertatea.ro/stiri/in-procesul-civil-judecatoria-sectorului-2-a-dat-dreptate-primarului-baluta-si-a-decis-si-stergere-articolelor-despre-goleac-3566580>).

Liberties (2021), “EU 2020: Demanding on Democracy” (<https://www.liberties.eu/en/stories/rule-of-law-report-2021-democracy-demanding-on-democracy/43362>)

Valsts pretkorupcijas direktorāts (*DNA*), 2020. gada darbības pārskats (<http://www.pna.ro/obiect2.jsp?id=489>).

Valsts audiovizuālo mediju padome (*CNA*), preses brīfings par *CNA* publiskajām sanāksmēm, 2021. gada 10. februāris (<https://www.cna.ro/article11090,11090.html>).

Profesionālās godprātības valsts aģentūra (*ANI*), paziņojums par profilakses un nosūtīšanas pasākumiem, kurus Profesionālās godprātības valsts aģentūra pieņēma 2020. gada pašvaldību vēlēšanu organizēšanas kontekstā (<https://www.integritate.eu/Comunicate.aspx?Action=1&NewsId=3005&currentPage=4&M=NewsV2&PID=20>).

“Reportieri bez robežām” un *ActiveWatch* (2021), atklāta vēstule Rumānijas iestādēm, lūdzot veikt izmeklēšanu par to, kā tika izskatīta kriminālprasība (<https://rsf.org/en/news/romania-open-letter-rsf-and-activewatch-denounce-judicial-pressures-investigative-journalists>).

“Reportieri bez robežām” — Rumānija (<https://rsf.org/en/romania>).

Rumānijas valdība (2021), Rumānijas sniegtā informācija 2021. gada ziņojumam par tiesiskumu.

The Center for Independent Journalism (2020), “Fundamental Rights under Siege 2020”, 18. lpp. (https://cji.ro/wp-content/uploads/2020/09/Freedom-of-expression-report_final.pdf).

II pielikums. Valsts (Rumānijas) apmeklējums

Komisijas dienesti 2021. gada aprīlī rīkoja virtuālas sanāksmes, kurās piedalījās:

- Rumānijas tiesnešu asociācija
- Asociācija “Mișcarea pentru apărarea statutului procurorilor”
- Neatkarīgās žurnālistikas centrs
- *Expertforum*
- *Freedom House*
- *Funky citizens*
- Augstākā kasācijas tiesa
- *Initiative for Justice Association*
- Deputātu palātas Juridiskā komisija
- Lēģislatīvā padome
- Mediju apvienība (Kluža)
- Tieslietu ministrija
- Atsavinātu līdzekļu pārvaldības valsts aģentūra
- Valsts pretkorupcijas direktorāts
- Valsts pretkorupcijas stratēģija
- Valsts audiovizuālo mediju padome
- Profesionālās godprātības valsts aģentūra
- Rumānijas tiesnešu valsts apvienība
- Ombuds
- Augstākajai kasācijas tiesai piederīgā prokuratūra
- Rumānijas Tiesnešu forums
- Valdības Ģenerālsekretariāts
- Tiesnešu augstākā padome

* Komisija vairākās horizontālās sanāksmēs tikās arī ar šādām organizācijām:

- *Amnesty International*
- Reproductīvo tiesību centrs
- *CIVICUS*
- Eiropas Pilsonisko brīvību savienība
- “Pilsoniskā sabiedrība — Eiropa”
- Eiropas baznīcu konference
- *EuroCommerce*
- Eiropas Bezpeļņas organizāciju tiesību centrs
- Eiropas Preses un mediju brīvības centrs
- Eiropas Pilsoniskās sabiedrības forums
- Eiropas Žurnālistu federācija
- Eiropas Demokrātijas partnerība
- Eiropas Jaunatnes forums
- *Front Line Defenders*
- *Human Rights House Foundation*
- *Human Rights Watch*
- Starptautiskās Lesbiešu un geju asociācijas Eiropas reģionālā nodaļa (*ILGA-Europe*)
- Starptautiskā Juristu komisija
- Starptautiskā Cilvēktiesību federācija
- Starptautiskās Ģimenes plānošanas federācijas Eiropas tīkls (*IPPF EN*)

- Starptautiskais preses institūts
- Nīderlandes Helsinku Komiteja
- *Open Society European Policy Institute*
- *Philanthropy Advocacy*
- *Protection International*
- “Reportieri bez robežām”
- *Transparency International EU*